

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут Електроенергетики

Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента **Мішиної Д.Д.**

академічної групи **035М-20з-1**

спеціальності **035 Філологія**

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

на тему: «Авторські оказіоналізми як проблема перекладу (на матеріалі трилогії Дж.Р.Р.
Толкіна «Володар пернів»)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Я.В. Бойко			
Рецензент	Ю.О. Савіна			
Нормоконтролер	С.В. Короткова			

Дніпро
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО:завідувач кафедри
перекладуВведенська Т.Ю.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«_____» _____ 2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістрстуденту Мішиній Д. Д. академічної групи 035М-20з-1
(прізвище та ініціали) (шифр)
спеціальності **035 Філологія**

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»на тему: “Авторські okazіоналізми як проблема перекладу (на матеріалі трилогії Дж.Р.Р.
Толкіна «Володар перснів»)”,

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» № 965-с від _____ .2022

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	<i>Розглянути okazіоналізм як одне з понять неології, його характерні риси та підходи до класифікації. Охарактеризувати способи формування okazіоналізмів. Проаналізувати особливості застосування okazіоналізмів у художній літературі.</i>	____.____.22
Розділ 2	<i>Дослідити особливості перекладу трилогії «Володар перснів» на українську мову. Визначити особливості та способи перекладу okazіоналізмів в жанрах фентезі та наукової фантастики. Виділити способи утворення okazіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкіна «Володар перстнів».</i>	____.____.22

Завдання видано

Бойко Я.В.
(підпис керівника) (прізвище, ініціали)

Дата видачі ____ . ____ .2022

Дата подання до екзаменаційної комісії ____ . ____ .2022

Прийнято до виконання

Мішина Д.Д.
(підпис студента) (прізвище, ініціали)

ПЛАН

ВСТУП	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АВТОРСЬКИХ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У МОВОЗНАВСТВІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ ..	8
1.1. Оказіональні слова як об’єкт наукових досліджень у сучасному мовознавстві.....	8
1.1.1. Поняття okazіоналізму та способи їх формування.....	11
1.1.2. Класифікація okazіоналізмів.....	19
1.2. Особливості художнього дискурсу та його перекладу	21
1.2.1. Функціонування okazіоналізмів у творах жанру фентезі.....	25
1.2.2. Визначення жанрової природи твору «Володар Перснів» Дж. Толкієна.....	28
Висновки до 1 розділу	32
Розділ 2. ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКИХ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У РОМАНІ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІЄНА «ВОЛОДАР ПЕРСНІВ»	35
2.1. Типологія okazіоналізмів за способом утворення	35
2.2. Способи утворення okazіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкієна «Володар перснів»	40
2.2.1. Модель <N + N> (іменник + іменник)	43
2.2.2. Модель <A + N> (прикметник + іменник).....	46
2.2.3. Модель <P + N> (приставка або суфікс + іменник).....	47
2.2.4. Спосіб словотворення okazіональними іменниками	50
2.2.5. Спосіб утворення топонімами	52
2.3. Перекладацькі стратегії відтворення okazіоналізмів.....	52
Висновки до 2 розділу	64
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

ДОДАТОК Авторські неологізми у романі The Lord of the Rings «Володар перснів» та їх відтворення в українських перекладах..... 74

ВСТУП

Актуальність роботи. Протягом тривалого часу лінгвісти виділяють проблему взаємозв'язку мови і мовлення в цілому, на лексичному і словотвірному рівні.

Оказіоналізм визначається лінгвістами як слово, значення, словосполучення, звукосполучення, синтаксичне утворення і означає не загальне, тобто яке не відповідає загальноприйнятому вживанню, що характеризується індивідуальним смаком, обумовлене специфічним контекстом вживання (Е.Л. Березович, Е.А. Земська, Ю.М. Лотман) [10; 25; 33].

Актуальність даного дослідження обумовлена, особливостями функціонування оказіоналізмів у сучасній англійській мові, що виступає важливим аспектом для розуміння та інтерпретації художньої літератури англійською мовою. Як показав аналіз наукової літератури в галузі лінгвістики, проблема утворення авторських оказіоналізмів вивчена недостатньо. Існують окремі розбіжності, як у визначенні самого поняття, так і виділення найбільш продуктивних способів утворення оказіоналізмів в англійській мові [2, 593].

Слід зазначити, що питання про утворення та переклад оказіоналізмів вивчене недостатньо. У вітчизняному та зарубіжному мовознавстві зустрічаються розбіжності як у визначенні поняття «оказіоналізм», так і в виокремленні найбільш продуктивних способів їх утворення. Вибір еквівалента для передачі значення слова в перекладному тексті є однією з найбільш складних перекладацьких завдань, що обумовлює актуальність цього дослідження.

Переклад художніх творів завжди привертає окрему увагу як дослідників в галузі перекладознавства, так і перекладачів-практиків. Для перекладознавців вивчення жанрових особливостей художніх творів здатне висвітлити цілу низку важливих теоретичних питань, пов'язаних зі здійсненням перекладацької діяльності. Для перекладачів – це певною мірою виклик їх майстерності, адже потребує не тільки високого рівня володіння мовою оригіналу та мовою перекладу, але й залучення чималого обсягу знань та творчого підходу [27, 397].

Особливе місце в цьому питанні посідає переклад художніх творів жанру фентезі. Це відносно новий літературний жанр, дослідження якого, як і його еволюція, ще тільки починаються. Твори, що належать до цього жанру, зазвичай характеризуються низкою специфічних мовних особливостей. Це обумовлено тим, що вигадані світи мають властивості, які також були створені автором, та які частково або повністю замінили об'єкти нашої дійсності. Тому для детального опису неіснуючих світів, їх законів, реалій та мешканців, письменники часто не можуть обмежитися вже існуючими поняттями [27, 235].

Мета роботи. Дослідити авторські оказіоналізми у романі Дж. Р. Р. Толкієна «Володар перснів».

Завдання:

1. Розглянути оказіоналізм як одне з понять неології, його характерні риси та підходи до класифікації;
2. Охарактеризувати способи формування оказіоналізмів;
3. Проаналізувати особливості застосування оказіоналізмів у художній літературі;
4. Дослідити особливості перекладу трилогії «Володар перснів» на українську мову;
5. Визначити особливості та способи перекладу оказіоналізмів в жанрах фентезі та наукової фантастики;

6. Виділити способи утворення okazіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкієна «Володар перстнів».

Об'єктом дослідження виступають okazіоналізми, їх природа, особливості функціонування в мові.

Предметом вивчення є виявлення найбільш продуктивних способів утворення та перекладу англійських okazіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкієна «Володар перстнів» на матеріалах перекладів В.С. Муравйова, А.А. Кістяковського, А. Немірової, та О. Фешовець.

Проведення дослідження проходить з використанням таких **методів**: перекладацький аналіз лексичних одиниць оригіналу та перекладу, порівняльний аналіз перекладацьких відповідників, структурний та словотвірний аналіз.

Наукова новизна визначається тим, що дослідження ґрунтується на позиціях функціонального підходу до перекладу okazіоналізмів. Дослідження є внеском до теорії художнього перекладу okazіоналізмів.

Проведений аналіз дозволяє визначити найбільш поширені труднощі, які виникають під час перекладу okazіоналізмів, та шляхи їх подолання.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у можливості їх подальшого використання перекладачами-практиками, які працюють над перекладами творів жанру фентезі. Окремі аспекти вивчення перекладу авторських okazіоналізмів у романі Дж. Р.Р. Толкієна, визначені в цьому дослідженні, можуть стати основою більш детальних розглядів та досліджень інших науковців.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів із висновками до них, загального висновку, списку використаних джерел. Основний зміст розташований на 67 сторінках та включає 56 джерел, 1 додаток.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АВТОРСЬКИХ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У МОВОЗНАВСТВІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1. Оказіональні слова як об'єкт наукових досліджень у сучасному мовознавстві

Основні положення okazіональної теорії представлені в працях вітчизняних і зарубіжних лінгвістів: Л.С. Абросимової, В.Г. Адмони, Ш. Баллі, Е. Бенвеніста, А.А. Брагіної, Р.А. Будагова, В.В. Виноградова, І.Г. Дегтяр, Ю.А. Жлуктенко, В. І. Заботкіної, Е.А. Земської, П.М. Карашука та ін.

У лінгвістиці питанню вивчення okazіональності як особливій темі стали приділяти увагу порівняно нещодавно, очевидно, в силу суперечливості цього явища, хоча різні авторські новоутворення завжди викликали інтерес дослідників [10, 57]. В даний час індивідуальний авторський словотвір (словотворчість), а також різні новоутворення привертають увагу дослідників з різних причин. Особливо чітко це проявляється в роботах, присвячених проблематиці розмовної мови. Вивчаючи okazіональний словотвір, ми досліджуємо окремий аспект мови – її творчу сторону. Вона орієнтована не на загальні мовні правила, а на мовні можливості, на здатність мовця реалізувати їх у мовленні. І.В. Арнольд вважає, що okazіоналізм є свого роду демонстрацією того, на що здатна мова при утворенні нових слів [4, 30].

І.В. Арнольд також зазначає, що у науково-лінгвістичній літературі, поряд з «оказіоналізмом», існують інші терміни для позначення даного феномена: «письменницькі новоутворення», «художні неологізми», «творчі неологізми», «індивідуальні неологізми», «слова-саморобки», «слова-метеори», «слова-одноденки», «егологізми», «індивідуально авторські новотвори», «твори індивідуального мовлення-створення», «ефемерні інновації» [4, 106].

Як видно з наведеного термінологічного ряду, який і сьогодні залишається відкритим для нових спеціальних найменувань описуваного явища, при створенні терміну одні вчені, наприклад, Р.А. Будагов, прагнуть підкреслити те, що okazіоналізми – авторські слова («егологізми», «слова-саморобки», та ін.) [2, 275]. Інші лінгвісти, такі як П.М. Денисов, вказують на короткочасність їх існування в мові («слова-метеори», «слова-одноденки») [14, 90].

Третя група дослідників, найбільш видатним представником якої є В.Г. Гак, вважають за можливе використовувати термін «неологізм», але з характерними визначеннями (художні, творчі, індивідуальні, стилістичні). Що стосується терміну «okazіоналізм», то він представляється найбільш коротким, змістовно зрозумілим, найпоширенішим в науковій літературі відповідного напрямку [20, 134].

Найбільш детально ознаки okazіоналізмів описані А.Г. Личаним [35, 23]. На його думку, найбільш характерними рисами для okazіоналізмів є:

- приналежність до мови;
- невідтворюваність;
- ненормативність;
- функціональна одноразовість;
- експресивність;
- індивідуальна приналежність;
- мовноутворюваність приналежність;
- номінативна факультативність;
- синхронно-діахронна диффузність.

Н. М. Лопатин Н.М, Є.В. Розен вважають терміни «неологізм» і «okazіоналізм» синонімами: «Авторські, індивідуально-стилістичні, okazіональні неологізми переслідують певні мистецькі цілі. Вони рідко виходять за межі контексту і не отримують широкого поширення. Терміном

«неологізм» називають факти, які не суперечать загально визнаним мовним нормам (від лат. *Occasio* – випадковість). Слова з використанням okazіоналізмів відрізняються тим, що при їх утворенні порушуються закони побудови відповідних мовних одиниць, норм мови. «Індивідуально-авторські неологізми – це слова, які утворюються художниками слова, публіцистами, поетами з метою посилення експресивності тексту» [35, 39].

На думку дослідників І.Б. Голуб, Д.А. Розенталь, М.А. Теленкової необхідно розрізнати два абсолютно різних, але в той же час схожих поняття – авторський неологізм і okazіоналізм – слова, утворені в конкретних умовах мовної комунікації і які відхиляються від звичних способів творення слів в даній мові [6; 34; 39]. Різниця полягає в тому, що будь-яке слово реалізує своє значення в контексті, але узагальнені слова вимагають відтворюючого контексту, а okazіональні – формують контекст. На відміну від неологізмів, okazіоналізми не входять до словників і залишаються авторськими.

Е.А. Земська проводить межу між okazіоналізмами і потенційними словами – лексичними одиницями, їх немає в словнику цієї мови, але вони легко утворюються з тих чи інших словотворчих моделей [25, 179].

Найбільш важлива ознака okazіональних слів – приналежність до мови. У okazіоналізмі міститься суперечність між фактом мови і нормою мови. Вони висловлюють в особливих мовних формах граничну конкретність відповідних ситуацій.

У роботах Е.А. Земської відзначаються такі причини, які спонукають письменників до створення okazіоналізмів як індивідуально-авторських утворень [25, 40]:

- необхідність точно передати думку;
- прагнення автора коротко висловити думку; потреба підкреслити своє ставлення до предмета мовлення, дати йому свою характеристику, оцінку;

- прагнення своєрідним вираженням слова звернути увагу на його семантику, сприйняття;
- необхідність зберегти ритм вірша, забезпечити риму;
- потреба уникнути тавтології [25, 67].

У дослідженнях Е.А. Земської перші три причини є основними. Однак виникнення okazіоналізмів викликано відразу декількома причинами. Як вже було сказано вище, термін okazіоналізм етимологічно походить від латинського слова «*occasion* – випадок», разом з тим у науковій літературі, можна знайти такі синонімічні терміни: «письменницькі новоутворення», «художні неологізми», «творчі неологізми», «стилістичні неологізми», «індивідуальні неологізми», «слова-саморобки», «слова-метеори», «еологізми», «індивідуально-авторські новотвори», «твори індивідуального мовленнєвого-творення», «ефемерні інновації» [29, 35].

Важливою відмінною рисою слів-саморобок є їх тісний зв'язок з контекстом; нерідко вони бувають, незрозумілі у своєму контексті. Н. І. Фельдман пише про такі слова: «Тісний зв'язок слів-саморобок з контекстом, з якого вони як би виростають, робить їх доречними і особливо виразними на своєму місці» [45, 535].

1.1.1. Поняття okazіоналізму та способи їх формування

У сучасній науці про мову відсутнє єдино прийняте визначення okazіонального слова. Це пояснюється зокрема, об'єктивними труднощами в розмежуванні незувальних та узувальних нових слів (власне мовних неологізмів). Незважаючи на окремі спільні ознаки узувальних неологізмів та okazіональних слів, відмінність у меті їх створення, різні причини й умови їх появи, неоднакове функціональне спрямування не дозволяють розглядати їх як однорідні явища. Головною диференційною ознакою okazіональних слів є їх функціонування поза лексичною системою мови [2, 17].

Дев'ять ознак okazіонального слова, що відрізняють його від узувального (канонічного) слова, виділив О.М. Ликов [36, 148]:

1. *Належність мовленню* – найбільш важлива ознака okazіонального слова. Усі інші ознаки являють собою конкретне втілення саме цієї найбільш широкої ознаки. Факт створення (і використання) okazіонального слова – факт мовлення.

2. *Утворюваність (невідтворюваність)*. Утворюваність okazіоналізму протиставляється відтворюваності канонічних слів, тобто властивості бути постійним, історично закріпленим мовним знаком певного фрагмента [25, 92]. Okazіоналізми як окрема група неологізмів дійсності, мають властивості повторюватись як «одна і та ж» одиниця в різних текстах, властивості готової до використання одиниці. Okazіональне ж слово як чисто мовленнєве явище не належить до мови: воно не відтворюється, а наново створюється для кожного конкретного акту його вживання [36, 179].

3. *Словотвірна похідність*. Похідне слово складається як мінімум із двох морфем: кореневої (яка є обов'язковою складовою частиною будь-якого слова) та афіксальної словотвірної морфеми [36, 29]. Okazіональне слово за самою своєю суттю обов'язково повинно бути похідним словом, оскільки okazіональне слово являє собою результат відносно вільної комбінації принаймні двох словотвірних морфем, що неминуче призводить до похідності okazіонального слова.

4. *Ненормативність*. Мотивована неправильність, що носить «запрограмований» характер, може бути одним із проявів поетичного мовлення. Свідоме, певним чином мотивоване відхилення від норми несе в собі також і естетичну інформацію, тобто виступає як образний засіб, як засіб демонстрації якоїсь особливості – мовленнєвої, соціальної, діалектної, професійної, вікової і т.д [36, 9].

5. *Функціональна одноразовість*. Ця ознака виражається в тому, що okazіональне слово створюється мовцем для того, щоб воно було використано в

мовленні лише один раз. «Абсолютна новизна» okazіоналізму передає унікальність ситуації, її максимальну конкретність, яку в такій мірі канонічне слово виразити не може.

6. *Експресивність*. Експресивність okazіональних слів носить інгерентний характер. Це означає, що okazіональне слово експресивне само по собі, через особливості своєї внутрішньої словотвірної будови, хоча воно і залежить від контексту [36, 79].

7. *Номінативна факультативність*. Канонічне слово – це історично закріплений у мові знак певного фрагмента дійсності. Okazіоналізм є факультативним, не необхідним фактом з точки зору номінації, так як за ним у класифікації позамовного світу дійсності не закріплений жоден із її фрагментів.

8. *Синхронно-діахронна дифузність*. Okazіоналізми не можуть розглядатися роздільно в синхронному та діахронічному плані, через нерозривність їх синхронного та діахронічного життя. Через одноразовість та невідтворюваність okazіоналізмам взагалі не властива історична протяжність їх функціонування [36, 79].

Синхронному розгляду okazіоналізмів заважає сам фактор народження цих слів, тобто діахронічний фактор.

Саме через синхронно-діахронну дифузність, відсутність мовного історичного життя – наголошує О. Ликов – okazіональне слово не можна називати лексичним неологізмом у власному значенні цього терміну.

9. *Індивідуальна або авторська належність* – ще одна ознака okazіоналізму. Звичайно ж ми не завжди можемо знати кому саме належить okazіоналізм через швидкоплинний характер мовлення.

На основі цих ознак О. Ликов пропонує наступне визначення okazіоналізму [35, 19]. **Okazіональне слово** – це мовленнєва експресивна одиниця, наділена властивостями невідтворюваності (утворюваності), ненормативності, номінативної факультативності та словотвірної похідності [7, 36]. В. Лопатін, Н. Фельдман [42], В. Виноградов [12], Ю. Скребнев [37] та ін.

наголошують на тісному зв'язку новотворів із контекстом, який заважає їхньому широкому вживанню і, як наслідок, – входженню до системи мови. Далі приводимо визначення В. Виноградова. «**Оказіональні слова** – надбання мовлення. Вони завжди експресивні, створюються конкретним автором, породжуються цілями висловлювання і контекстом, з яким пов'язані і поза яким не відтворюються. Основна їх функція не номінативна, як у звичайних неологізмів, а характеризує. Ці слова іноді стають загальноновживаними, тобто входять в лексичну систему мови, проте така метаморфоза відбувається рідко і, головне, вони на неї не претендують, тому що це не просто слова, а особливі слова, спеціально призначені для експресивних та художніх цілей» [10, 123].

Бувають і такі випадки, коли слово, що вже уживалося в минулому як okazіональне, через якийсь час закріплюється в мові, але абсолютно незалежно від свого колишнього okazіонального вживання. Таке слово як би народжується наново.

Деякі okazіональні слова народжуються двічі, тричі, взагалі кілька разів, під пером різних письменників і в кожному випадку самостійно. Від цього вони не перестають бути okazіональними, обслуговуючи лише конкретну ситуацію (у даному випадку – декілька ситуацій).

Найчастіше вживані з таких слів стають з часом загально-поетичними засобами мови і підлягають включенню в тлумачні словники [5, 68].

Одним із продуктивних способів виразності okazіоналізмів, як вважає М.М. Четіна, є інтенція. М.М. Четіна виділяє кілька способів вираження інтенції:

- інтенція вираження емоційної оцінки;
- інтенція емоційної розрядки;
- інтенція вираження оціночного судження-думки;
- інтенція створення нового мовного коду/мови малої соціальної групи;
- інтенція економії мовних засобів;

– інтенція створення свого іміджу.

Розглянемо цю класифікацію більш докладно.

Інтенція вираження емоційної оцінки проявляється в намірі продуцента дати негативну або позитивну емоційну оцінку об'єктів навколишньої дійсності [31, 60]. Як показав аналіз, okazionalizmi часто виникають під впливом різноманітних емоцій як результат пошуку продуцентом короткого, але в той же час точного слова для позначення принципово важливих для нього думок. Це ще раз доводять причини, що спонукають автора до створення okazionalizmiv. Наприклад: *It's still because there's so little hope in England that you have to turn to Paris, or somewhere abroad. But you have to force yourself to accept the truth - that Paris is always an escape downwards (GP's words) - not saying anything against Paris, but you have to face up to England and the apathy of the environment (these are also GP's words and ideas) and the great deadweight of the Calibanity of England (Fowles, The Collector)* [48, 75].

В okazionalizmi Calibanity закладено кілька образів: по-перше, Каліббан – це персонаж п'єси У. Шекспіра «Буря», потворний, злий дикун. У романі «Колекціонер» Каліббаном Міранда кличе свого викрадача, який тримає її в підвалі і з вини якого Міранда в результаті гине. У романі Каліббан – це уособлення всього святенницького, злого, неосвіченого, відсталого, обивательського, егоїстичного і заздрісного. Розмірковуючи про хвороби англійського суспільства, Міранда створює okazionalizm *Calibanity* (Каліббанство), вкладаючи в нього всі негативні риси характеру головного героя роману. Процес пошуку потрібного слова в значній мірі залежить від негативних емоцій і почуття ненависті до таких людей, як Каліббан, що формують негативну оцінку об'єкта позначення [38, 239].

«*Why should we tolerate their beastly Calibanity? Why every vital and creative and good person be martyred by the great universal stodge around? (Fowles, The Collector)*» [49, 10].

Інтенція емоційної розрядки полягає у використанні okazіональної лексики як вербального способу зняття емоційної напруги автора. В цьому випадку okazіоналізм виступає засобом, за допомогою якого людина здатна дати вихід накопиченим (часто негативним) емоціям [49, 316].

Okazіоналізм *unwithit* в наступному уривку виникає, коли героїня роману «Колекціонер» Міранда шукає точний епітет, щоб охарактеризувати життя Фердинанда.

«I did not go on. I have an irresistible desire sometimes to get to the bottom of him, to grab things he will not talk about of him. But it's bad. It sounds as if I care about him and his miserable, wet, unwithit life (Fowles, The Collector)» [49, 317].

Слово *unwithit* утворено за допомогою приставки *un* - і розмовного виразу *be with it* – йти в ногу з часом; бути в формі; розбиратися у всьому. В результаті отриманий okazіоналізм можна перевести як «нікчемний». Виникає під впливом емоцій роздратування і почуття ненависті до Фердинанду, okazіоналізм служить для Міранди виходом для її негативних емоцій [39, 57].

Інтенція вираження оціночного судження-думки виражається в передачі раціональної, осмисленої оцінки (рекомендація, похвала, застереження, осуд) по відношенню до позначаємого об'єкту. Інтенція вираження оціночного судження, переслідувана автором okazіоналізму, поєднується з інтенцією впливу на адресата мовлення, оскільки оціночний компонент досить активно звернений на адресата мови [39, 579].

Інтенція створення нового мовного коду / мови малої соціальної групи. Дана інтенція виражається в намірі мовця створити слово, яке згодом буде використовуватися в мові людей в межах будь-якої соціальної групи, що складається як мінімум з двох чоловік. В такому випадку комуніканти використовують нове слово, перш за все як показник своєї мови, протиставлене мові інших соціальних груп. Використання «своєї» мови мовцем стає показником приналежності до даної соціальної групи, наявності у нього

загальних інтересів, звичок, цінностей; дозволяє передбачити його поведінку і реакції; дозволяє довірити йому яку-небудь інформацію.

Оказіональні слова поділяють на *потенційні* та *індивідуально-авторські* [6, 10]. Об'єднання цих двох слів під загальною назвою *оказіоналізми* виправдане: адже вони є словами, які створюються у момент мовлення, а не тими, які у момент мовлення відтворюються як готові одиниці мови. Інакше кажучи, обидві групи слів – і *потенційні* і *індивідуально-авторські* – створюються *оказіонально*.

Неологізми створюються за незвичайними або малопродуктивними моделями мови і відрізняються індивідуально-авторською своєрідністю і помітною новизною. Найчастіше вони з'являються в письмовому мовленні і найбільш часто зустрічаються в сатиричних, гумористичних, пародійних літературних жанрах [7, 123]. На всіх них, так або інакше, накладається свідоме мовне новаторство. Вони породжуються установкою на створення нового слова.

Потенційні слова – теж лексичні слова, які створюються в процесі спілкування на основі високопродуктивних словотворчих моделей. Авторська індивідуальність майже завжди не впливає на їх створення, вони дуже схожі на слова, що існують в мові. Завдяки високій регулярності словотворчого типу, до якого належить створене слово, їх важко відрізнити від узусів [7, 145]. Незважаючи на те, що ці слова дуже подібні до узусів, вони відносяться до потенційних *оказіоналізмів*, адже ці слова створюються у момент мовлення, до відповідного випадку і не відтворюються як «готові до використання» лексичні одиниці.

Авторська індивідуальність майже не впливає на їх створення, вони дуже схожі на слова, що існують в мові. Забарвлення новизни як би стушовується в них завдяки високій регулярності словотворчого типу, до якого належить створене слово. Такі лексичні одиниці немов би скрито, *потенційно* існують в мові, і потрібний лише певний екстралінгвістичний стимул для їх появи в

мовленні. Але все-таки, як справедливо вважають прихильники віднесення потенційних слів до okazіоналізмів, ці слова створюються у момент мовлення, до «відповідного випадку» і не відтворюються як «готові до використання» лексичні одиниці. Створюються кожного разу конкретним індивідом для потреб контексту [5, 345]. Їх не так легко відрізнити від звичайних, загальноновживаних слів. У них завжди відчувається відома частка новизни. У літературній творчості будь-яке потенційне слово, як і будь-який інший okazіоналізм, виконує художню і експресивно-емоційну функції [10, 124].

Г. О. Винокур розкриває суть потенційних слів: «У кожній мові, – пише він, – разом із словами, що уживаються в повсякденній практиці, існують, крім того, свого роду «потенційні слова», тобто слова, яких фактично немає, але які могли б бути, якби того захотіла історична випадковість. Слово слониха від слова слон – слово реальне історичне. Але поряд з ним, як його тінь, виникає потенційне слово китиха, як жіночий рід до кита... Те, що живе в мові прихованим життям..., дане як натяк в системі мови, проривається назовні в подібних явищах мовного новаторства, що перетворює потенційне в актуальне» [25, 70].

Як і всі okazіоналізми, потенційні слова не входять до словарного складу мови. І як вже зазначалося, потенційні слова створюються на основі високопродуктивних словотворчих типів мови. Типи ці приходять на допомогу, коли виникає необхідність в контексті назвати яке-небудь поняття, що не має постійної, загальноприйнятої назви [5, 73].

Все це дозволяє надалі розглядати okazіональні мовні одиниці без диференціації їх на потенційні і індивідуально-авторські слова.

Аналіз робіт Е.А. Земської виявив ряд причин, які спонукають автора до створення okazіоналізмів як індивідуально-авторських утворень. Найбільш важливими з усіх є: необхідність точно і стисло висловити думку; потреба підкреслити своє ставлення до предмета мовлення, дати йому свою

характеристику. Також були відзначені ознаки, якими володіють okazіоналізми [24, 357].

Необхідно відрізнити okazіоналізм від неологізмів. Okazіоналізми створюються у мові за конкретної ситуації і не поширюються далі, а неологізми вигадуються для найменування нового предмета чи явища і призначені для збагачення лексичної системи мови. Потенційні слова, у свою чергу, часто вживаються у мові через їх схожість із загальноновживаними словами, це слова вже існуючі у мові, але вимагають конкретної ситуації для їх остаточного закріплення.

1.1.2. Класифікація okazіоналізмів

Okazіональні слова використовуються в творчості самих різних і різномовних письменників. На жаль, уважне ставлення до okazіоналізмів не є перекладацьким правилом. Дуже часто перекладачі просто не помічають okazіоналізмів, приймаючи їх за невідомі їм загальноновживані слова, і перекладають okazіоналізми звичайною лексикою. Навіть сприймаючи okazіональне слово, багато перекладачів не наважуються зайнятися самотворчістю і схиляються до більш менш вдалих описових еквівалентів [10, 124].

Є.А. Земська розділяє okazіоналізми на три групи [24, 569]:

- okazіоналізми, утворені з порушенням законів системної продуктивності словотворчих типів;
- okazіоналізми, утворені за зразком непродуктивних типів в ту або іншу епоху, тобто з порушенням законів емпіричної продуктивності [24, 525];
- okazіоналізми, утворені за конкретним зразком, зазвичай членованих слів, що не входять в словотвірні типи [24, 534].

В.Г. Ликов класифікує okazіональну лексику за ступенем okazіональності [32, 67]:

– *оказіоналізми першого ступеня* – це стандартні, потенційні утворення, створені в повній відповідності до норм сучасної літературної мови:

– *оказіоналізми другого ступеня* – частково нестандартні утворення, причому відступи від норм, які утворилися при утворенні *оказіоналізму*, не породжують труднощів семантичної інтерпретації;

– *оказіоналізми третього ступеня* – це суто *оказіональні*, повністю нестандартні утворення, семантична інтерпретація яких досить важка, а відступ від дериваційної норми істотний. Такі утворення не мають аналогів навіть серед *оказіоналізмів* [35, 67].

Наступна класифікація була розроблена М.Г. Бабенко:

– *Фонетичні оказіоналізми* – слова, які не є зареєстрованими в мові поєднаннями фонем;

– *Лексичні (словотворчі) оказіоналізми* створюються в більшості випадків комбінацією різних узуальних основ і афіксів відповідно до словотворчі норми або з незначними відхиленнями від неї [5, 75].

Рідше лексичні *оказіоналізми* утворюються лексико-синтаксичним і морфологічно-синтаксичним способами [19, 57]:

– *Граматичні (морфологічні) оказіоналізми* є утвореннями, які мають лексичну семантику і граматичну форму. Таким чином, неможливе в системі мови стає можливим в авторському контексті завдяки творчому підходу до лексичного значення слова;

– *Семантичні оказіоналізми* є результатом появи семантичних прирощень, які істотно перетворюють семантику вихідної узуальної лексеми, спожитої в художньому контексті;

– *Оказіональні словосполучення* є збігом лексем, які неможливо сполучити в узусі, оскільки це суперечить закону семантичного узгодження внаслідок відсутності загальних сем в їх лексичних значеннях. Завдяки

виникненню контекстуально обумовлених семантичних зрушень в залежному компоненті словосполучення з'являються загальні семи.

Е.І. Хаппіра виокремлює фразеологічні okazіоналізми та синтактичні okazіоналізми, вважаючи їх повторами okazіонального типу [40, 259].

Є.Г. Ковалевська вирізняє стилістичні okazіоналізми, розуміючи їх як «чужорідні мовні одиниці» в однорідному стилістичному тексті, тобто слова, які зберігають значення лише у межах художнього тексту [27, 89].

Незважаючи на велику кількість найменувань, термін okazіоналізм є найбільш коротким, змістовно певним, найпоширенішим в науковій літературі відповідного напрямку. Okazіоналізми – це мовні явища, що виникають під впливом контексту, для вираження сенсу, необхідного в даному конкретному контексті, індивідуально-стилістичні (інша їх назва – авторські).

1.2. Особливості художнього дискурсу та його перекладу

Для визначення розуміння художнього дискурсу слід, перш за все, уточнити зміст поняття **дискурсу**, що є сьогодні доволі популярним, але по-різному трактованим. У нашому дослідженні пристаємо на точку зору І. С. Шевченко, яка описує дискурс як багато-аспектну когнітивно-комунікативно-мовну систему-гештальт, що визначається сукупністю трьох аспектів: формуванням ідей та переконань (когнітивний аспект), взаємодією комунікантів у певних соціо-культурних контекстах/ситуаціях (соціо-прагматичний аспект) та використанням засобів, вербальних та невербальних (мовний аспект).

Важливим при цьому є твердження проте, що дискурс має інтерактивну природу, він постає як взаємодія, спільне конструювання смислів; таке конструювання смислів має цілеспрямовану, регулятивну, тобто стратегічну природу, оскільки у будь-якому акті мовленнєвого спілкування комуніканти мають певні поза-мовленнєві цілі, які керують їхньою діяльністю [8, 21], а

інструментом досягнення таких цілей або інструментом регуляції постає дискурсивна стратегія [28, 6]. Віддаючи пріоритет когнітивним і соціально-прагматичним чинникам, дослідники у той самий час акцентують важливість вербальної складової дискурсу, його єдиного складника, що має безпосереднє матеріальне втілення [25, 6], ця складова може бути подана текстом, його уривком, фрагментом тощо [14; 15].

Окрім визначення дискурсу як загального поняття, увагу мовознавців привертають різні його типи та різновиди, у тому числі й художній дискурс, котрий отримує такі дефініції: **художній дискурс**, утілений у художньому тексті, створює світ, що містить у собі певний зміст, почуття, експресію, а до його обов'язкових складників належить цілісність його сприйняття читачем; дискурс художнього твору є не тільки основою, обрамленням, фоном, він постає як стиль мислення та мовлення автора, які він вкладає у персонажів твору [7, 483];

- **художній дискурс** є сукупністю художніх творів (текстів), створених як результат взаємодії цілей та намірів автора, різноманітних можливих реакцій читача, а також тексту, котрий виводить текст художнього твору у простір семіосфери –сукупність використаних людиною знакових систем: тексту, мови і культури в цілому [19, 165];
- **художній дискурс** – це дискурс художнього тексту, де останній є фіктивним зображенням реальної дійсності; зображенням, створеним автором; таким, у якому чітко відображені авторські світогляд та світорозуміння, його досвід та фонові знання [6, 90].

Отже, художній дискурс ми розуміємо як розумово-комунікативну взаємодію адресанта (автора художнього твору) та адресата (потенційного читача), що відбувається у певному історичному і культурно-соціальному контексті, ґрунтується на ідеях, переконаннях, світоглядних орієнтирах автора-адресанта, має на меті регулювання ідей, переконань, світоглядних орієнтирів

читача-адресата, а матеріалізується у вигляді текстів художніх творів, відкрита множина яких формує вербальний план художнього дискурсу.

Це загальне визначення слід доповнити низкою більш конкретних суттєвих положень, а саме:

- у межах художнього дискурсу доцільно розрізняти два базові підтипи: прозовий та поетичний художні дискурси;
- вторинність або фіктивність притаманні переважно прозовому художньому дискурсові, де мовлення персонажів являє собою комунікативно-вторинну діяльність [11, 103].

Останнє твердження є справедливим для тих жанрів (роману, повісті, оповідання), що поєднують у собі авторське та персонажне мовлення. Саме на цій підставі в межах художнього дискурсу здійснюється розподіл на дискурс автора та персонажний дискурс [11, 103], або на «дискурсні зони наратора і персонажа» [2, 8].

Таким чином, художній прозовий дискурс має складну багат шарову структуру, в якій конструювання смислів та функція регуляції здійснюється на різних рівнях. Існує чимало різноманітних підходів та аргументів щодо художнього дискурсу, адже література може включати безліч інших стилів (типів дискурсу). Природа контексту художнього дискурсу дуже відрізняється від контексту нелітературного дискурсу. Нелітературний текст встановлює зв'язок із контекстом повсякденної соціальної реальності. Художній текст – ні. Будь-який художній текст є самозамкненим. Згідно з однією з парадигм, художній дискурс є особливим видом дискурсу. Його запропонував Якобсон, який писав: «художній дискурс є організованим насильством, яке чиниться над повсякденною мовою» (оскільки стилістичні прийоми важко інтерпретувати) [34, 111].

Розглянемо жанр **фентезі** як складову художнього дискурсу. З визначенням «фантастична література» пов'язана специфіка лінгвістичних проблем, що виникли внаслідок різноманіття жанру фантастики і його

неймовірної популярності. Досить вдале визначення було запропоновано В.Ю. Переверзевим: «жанр фантастики – література, в якій чільна роль відведена фантастичним образам» [35, 11].

Оказіональна авторська лексика найбільш яскраво виражається в фантастичній літературі, в жанрі фентезі. Він поєднує в собі використання міфологічних і казкових мотивів. Твори цього жанру найчастіше нагадують історико-пригодницький роман, дії якого, розвиваються у вигаданому, чудовому світі, близькому до Середньовіччя. Протягом усього роману, герої намагаються перемогти надприродні явища та істот. Дуже часто жанр фентезі будується на основі архетипових сюжетів [16, 34].

Проводячи межу між науковою фантастикою і фантастичною літературою, можна виділити кілька суттєвих відмінностей. Фентезі не намагається показати світ, де відбувається сама дія, з точки зору науки. Найчастіше цей світ існує гіпотетично, можливо це паралельний світ, або зовсім інша планета. У цьому світі допускається існування богів, чаклунства, привидів. Найбільш важлива відмінність чудес фентезі від їх казкових аналогів в тому, що для цього світу вони є нормою і діють як закони природи.

Жанр фентезі широко відомий в сучасній англійській літературі. Це доводять численні дослідження і праці таких вчених як: Е.Л. Березович, Е.А. Земська, Р.І. Кабакова, С.Л. Кошелева і багато інших. Лінгвісти П.З. Міхеєва, Ю.М. Пацула, С.Р. Прохорова вивчали способи утворення okazіоналізмів у літературних творах даного жанру.

Спираючись на вищесказане, можна зробити висновок про те, що жанр фентезі цікавив читачів не тільки в минулому столітті, але широко відомий і в сучасній англійській літературі. Він захоплює читача своєю яскравістю подій, чарами, незвичністю стилю і мови. Це доводять численні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених-лінгвістів: Л.С. Абросимової, В.Г. Адмони, Ш. Баллі, Е. Бенвеніста, А.А. Брагіної, М.Д. Степанової, І.С. Улуханова, А.А. Уфимцева, П.В. Царьова, Г.С. Щура, J. Algeo, D. Herberg, V. Adams.

1.2.1. Функціонування okazіоналізмів у творах жанру фентезі

Необхідно відзначити, що найбільш яскраво okazіоналізми отримали поширення у творах жанру фентезі.

Фентезі – досить специфічний жанр, оскільки поєднує у собі риси багатьох жанрів та літературних напрямів: казка, міф, героїчний епос, пригодницький роман та риси романтизму. В результаті розвитку фентезі як самостійної жанрової форми його дослідниками були запропоновані численні модифікації та різні класифікації [19, 31].

Серед них епічне чи класичне фентезі, темне, історичне, романтичне, наукове фентезі, героїчне фентезі. Кожна модифікована форма фентезі містить свої особливості залежно від тематики та комунікативної спрямованості. Але слід відзначити, що фентезі має ряд особливостей, які відрізняють його від інших літературних жанрів: вторинний світ, використання казкових та міфологічних персонажів, ідеалізм, естетизм, переоцінка ролі добра та зла, циклічність текстів.

Однією з найважливіших особливостей фентезійних романів є використання додаткових засобів створення художньої системи тексту. Серед них виділяються образотворчі та мовні засоби. Візуальні засоби характеризуються використанням алфавітів, карти світу, глосаріїв, списків імен, географічних об'єктів та культурних понять, що функціонують у вторинному світі, створеному автором. Мовні засоби передбачають створення оригінальних мов та використання вигаданих індивідуальних авторських імен та реалій – okazіоналізмів. Необхідність використання таких засобів підтверджується великою кількістю лінгвістів та літературознавців, оскільки ці одиниці є так званою «основою» кожного фантастичного роману [19, 32].

Неологія, у межах якої вивчаються okazіоналізми – це так звана історія запису та диференціації нових слів у мові. Проте основним об'єктом її дослідження все ж таки є авторські неологізми. Більшість лінгвістів при

вивченні цієї галузі дотримуються думки, що неологія не повинна обмежуватися цим терміном, оскільки нові слова з'являються у всіх сферах людської діяльності, що обслуговуються мовою, та у різних функціональних стилях. Тому нові лексеми є дуже різноманітними залежно від своїх функціональних спрямованостей. Серед найбільш продуктивних стилів з погляду функціонування лексичних новоутворень є звичайна мова та художня література, що характеризується використанням okazіоналізмів, які вивчають у сфері неології. Авторські неологізми – це досить нестандартні мовні одиниці, які мають ряд особливостей, що відрізняють їх від інших неологічних одиниць [19, 33]. Серед них такі особливості, як експресивність, контекстна залежність, ненормативність, що зумовлює появу різних класифікацій авторських лексем: розподіл за ступенем okazіональності, співвіднесеності із вживанням, типу аномальності, типу словотворення, структури. Створені okazіоналізми є непередбачуваними і складними з погляду аналізу, оскільки є індивідуальним творенням автора, відбивають його творчий посыл і формують картину вторинного світу, вигаданого на сторінках роману.

Комплексний підхід до вивчення авторських неологізмів виходить з сучасних лінгвістичних теорій, які охоплюють різні методи аналізу. Процес комплексної інтерпретації неологізмів є багаторівневим і включає аналіз способів побудови слова, компонентний і контекстуальний аналізи, вивчення засобів перекладу. На основі цієї методики було створено розгалужену мережу, що включає семантичні типи англійських, німецьких, українських та російських okazіоналізмів жанру фентезі. Серед них три семантичні шари (групи) okazіоналізмів, що позначають «субстанцію», «якісність», «дію» і розділені на різні групи з додатковим семантичним наповненням [19, 34].

Найбільш продуктивним з погляду функціонування okazіональної лексики є британське та російське фентезі. Найбільш численною групою, до якої входить ця лексика, є група «неживих предметів» у рамках «субстанції». До цієї групи входять okazіоналізми з додатковою конотацією **«магічні**

предмети», «будинок, побут», «поняття», «спортивний набір», «їжа». Досить продуктивною групою в британському фентезі є **«живі предмети»** з додатковою семою **«тварини»**.

Німецьке та українське фентезі характеризується невеликою кількістю okazіоналізмів. У порівнянні з англійськими фентезійними текстами в них присутні неологізми із загальним семантичним компонентом **«одушевлені предмети»** з додатковою конотацією **«расова та соціальна приналежність»**. Крім того, у німецькому фентезі розповсюджені **«одушевлені предмети»** та функціонують семантичні групи, що позначають **«назви», «фізичні якості», «тварини»**. Okazіоналізми в основному представлені лексемами з семою **«речовина»** (іменники). Проте слід зазначити, що одиниці з семами **«якісність»** та **«дія»** функціонують у фентезійних текстах, але їхня кількість досить мала. Функціонування okazіоналізмів із семою **«якісність»** можна спостерігати в британському, німецькому та російському фентезі. Сема **«дія»** представлена лише у британському та російському фентезі [19, 35].

Для британського фентезі характерний найчисленніший і найрізноманітніший пласт okazіоналізмів (власні імена). У текстах зустрічаються всі типи okazіональних слів. Крім того, неологізми, що не відмінюються, мають різну семантику. У рамках **«антропонімів»** зустрічаються такі семантичні типи, як **«характер», «навички», «зовнішній вигляд», «походження», «зв'язок із природою»**. Англійські та німецькі антропоніми в основному відображають **«характер»** та **«зовнішність»**. Антропоніми в українській фантастиці характеризуються семою **«зв'язок з природою»**. Російське фентезі містить більшість антропонімів із загальною семою **«походження»**. Топоніми у романах фентезі є досить популярною сферою для аналізу, оскільки вони вивчаються як на літературному, так і на лінгвістичному рівні. Топоніми, які функціонують у фентезійному дискурсі та розвиваються як елементи автономної картини вторинного світу, містять такі семантичні

домінанти: **«характеристики якостей», «зв'язок із різними об'єктами», «абстрактні характеристики», «зв'язок із назвами тварин».**

Найбільш продуктивними для функціонування топонімів є британська, німецька та українська фантастика, що входить до групи **«зв'язок із різними об'єктами»**, яка є найчисленнішою [19, 36]. Російська фантастика включає невелику кількість несловотвірних топонімів з найбільш продуктивним типом **«зв'язок із різними об'єктами»**. Використання топонімів при утворенні okazіональних слів дозволяє скласти уявлення про деякі ментальні особливості певного описуваного народу та визначити характеристики його мовної діяльності. У рамках топонімів, які функціонують лише у британському фентезі, найбільш продуктивними типами є **«призначення»** та **«зовнішній вигляд»**. Більшість англійських okazіоналізмів використовуються у тексті для позначення **«дії»**; російські неологізми в основному позначають **«повсякденне життя»**.

1.2.2. Визначення жанрової природи твору «Володар Перснів» Дж. Толкієна

Роман Дж. Р. Р. Толкієна «Володар перснів» є не тільки одним із найвідоміших творів жанру фентезі у всьому світі, але й одним із найпопулярніших романів ХХ століття в цілому. Перед тим, як розглянути особливості самого роману, ми пропонуємо коротко оглянути творчу діяльність Дж. Р. Р. Толкієна та визначити, що допомогло письменнику створити настільки правдоподібний світ.

З самого дитинства Толкієн вивчав мови – спочатку разом з матір'ю (вона знала латину, німецьку та французьку), потім в школі (англосаксонську, грецьку та готську). У коледжі Толкієн зайнявся вивченням валлійської мови, але найзначнішою подією того періоду стало знайомство з фінською мовою, адже саме фінський епос «Калевала» спонукав його розпочати писати. До того,

як спробувати себе у якості письменника Дж. Р. Р. Толкієн вивчав класичні мови в коледжі та отримав диплом за спеціальністю «англійська філологія». Після війни Толкієн допомагав створенню «Оксфордського словника англійської мови» (1928), вивчаючи етимологію та історію певних слів германського походження. Потім він працював лектором у Лідському університеті, де опублікував «Словник середньо-англійської мови». Через п'ять років він повернувся до Оксфордського університету, в якому раніше навчався, у якості професора староанглійської мови. В цей час Толкієн окремо цікавився скандинавськими та давньоісландськими сагами [28].

Перші літературні спроби Толкієна відображалися у віршованих творах та авторських міфах. Спочатку він продумував та створював свій чарівний світ, описував його міфи, мешканців, географію та ін. Сукупність цих непослідовних легенд та історій була опублікована під назвою «Сильмариліон» у 1977 році, тобто набагато пізніше ніж «Гобіт, або Туди і Звідти» (1937) та «Володар перснів» (1954) [54, 407]. В цьому полягає один із аспектів популярності Толкієна: ще до виходу романів усе, що стосувалося вигаданого світу, було детально продумано. Саме тому історія, яку розповідає автор, виглядає правдоподібною та цілісною, а не просідає під читацькою критикою.

«Володар перснів» вважається трилогією, хоча автор подав до друку всі три частини як одне ціле. Видавництво вирішило розділити роман через нестачу паперу у післявоєнні часи. На сьогодні «Володар перснів» друкується і як одна книга, і як три томи.

Роман Дж. Р. Р. Толкієна «Володар перснів» є не тільки одним із найвідоміших творів жанру фентезі у всьому світі, але й одним із найпопулярніших романів ХХ століття в цілому.

О. В. Тихомирова, дослідниця творчості Дж. Р. Р. Толкієна, пропонує перекладачам два підходи до визначення місця мови перекладу в творах автора.

Перший підхід передбачає, що перекладач сприймає твір як написаний на загальній мові та перекладений Толкієном англійською. В цьому випадку, щоб

створити ілюзію багатомовності вигаданого світу, перекладач має задіяти різні шари мови перекладу: діалектизми, архаїзми та просторіччя. Другий підхід передбачає надання переваги транслітерації та розширеним перекладацьким коментарям. Хоча, мови, не споріднені із загальною мовою (тобто англійською у Толкієна), треба обов'язково транслітерувати та надавати відповідний переклад транслітерованого фрагменту [40].

Зважаючи на те, що Толкієном було створено не тільки мови вторинного світу, але й його історія та географія, можна стверджувати, що автор майже повністю підміняє нашу реальність вигаданою. Внаслідок чого все більше і більше об'єктів потребували нових, не існуючих слів на їх позначення.

Особливе розповсюдження це питання знаходить у створенні власних назв, які теж повинні мати певне походження та викликати певні асоціації так само як і існуючі слова. В цьому плані вигадана дійсність Дж. Р. Р. Толкієна має дуже міцне та непорушне тло, адже сам автор є філологом, який розуміється в етимології та історії слів. У 1975 році, вже після смерті автора, була опублікована книга «A Tolkien Compass» за редакцією Джареда Лобделла, у яку, окрім детального аналізу вигаданого світу Толкієна, було включено інструкцію з перекладу власних назв з «Володаря перснів». Сам автор розсудливо та чітко уклав нотатки для того, щоб полегшити роботу перекладачам роману. Як відомо, Дж. Р. Р. Толкієн, розуміючись на перекладі, сам перевіряв та критикував переклади його книг, які виходили ще за його життя.

Тому, можна вважати, що автор скоріш прагнув надати читачам по всьому світу якомога повніший досвід знайомства з його творами, так ніби вони читають його в оригіналі та розуміють усі прихованні посилання та алюзії. Адже навіть найбільш кваліфікований та досвідчений перекладач не зможе за допомогою обмежених ресурсів мови перекладу повністю передати формальну і змістовну сторони настільки складного твору, не втративши при цьому авторської індивідуальності.

Різноманітні аспекти творчості Дж. Р. Р. Толкієна вже досить довгий час є предметом багатьох досліджень. Спочатку визначалася жанрова специфіка та стилістичні особливості його творів, адже Толкієн був одним із перших авторів у сучасному жанрі фентезі, потім досить довго аналізу підлягали релігійні та філософські мотиви творчості. Окреме місце займають дослідження мов, створених Дж. Р. Р. Толкієном, які продовжуються навіть сьогодні.

Перекладознавці також досить часто звертають увагу на творчість письменника, адже той самий «Володар перснів» було перекладено більше ніж сорока мовами. Проте небагато уваги приділяється дослідженню поетичної сторони творчості Толкієна, що дивно, зважаючи на те, скільки віршів та пісень можна знайти на сторінках «Володаря перснів». Їх наявність додає твору епічності, наголошує на схожості зі середньовічними творами та надає певну інформацію про героїчне минуле вигаданого світу. Дослідник поезії Толкієна Девід Траутман вважає, що кожен поетичний фрагмент у романі відображає особливості культури народу, якому він належить. Навіть тоді, коли він представлений перекладом на загальну мову, як, наприклад, декламування Арагорном вірша, написаного від самого початку мовою Рогану. Також Траутман наголошує на тому, що усі пісні та гімни людей та ельфів додають величності та серйозності роману, в той час як пісні гобітів, навпаки, мають гумористичне забарвлення [55, 73]. Тому такі віршовані фрагменти окрім естетичної функції, також виконують деякі інші: створюють певний настрій, відображають характеристики як цілих народів, так і окремих персонажів.

Отже, було визначено найбільш характерні особливості роману «Володар перснів» Дж. Р. Р. Толкієна, які підкреслюють його приналежність до жанру фентезі та викликають певні перекладацькі труднощі. Деякі з них вже досить добре досліджені за кордоном, проте, через те, що українські переклади Толкієна з'явилися відносно нещодавно, доробки наших вчених в цьому напрямку продовжують поповнюватися.

Висновки до 1 розділу

Таким чином, аналіз лінгвістичної літератури з проблеми okazіоналізмів дозволив сформулювати ряд висновків.

Okazіональне (слово, значення, словосполучення, звукосполучення, синтаксичний переклад) означає – «не узувальне», що не відповідає загальноприйнятому вживанню, що характеризується індивідуальним смаком, обумовленим специфічним контекстом вживання.

Okazіональні слова – це мовні явища, що виникають під впливом контексту для вираження сенсу, необхідного в даному конкретному контексті. Okazіональне слово виконує індивідуально-стилістичну функцію і, як правило, стає надбанням спільної мови.

У лінгвістиці розрізняються поняття «okazіональна і неологічна» лексика, «okazіональна і потенційна» лексика, «узувальна і okazіональна» лексика. Різниця полягає в тому, що будь-яке слово реалізує своє значення в контексті, але узувальні слова вимагають так званого відтворюючого контексту, а okazіональні – формуючого. На відміну від неологізмів, okazіоналізми не входять до словників і залишаються авторськими.

Okazіональне слово характеризується такими ознаками, як: належність до мови; невключеність; ненормативність; функціональна одноразовість; експресивність; індивідуальна приналежність; словоутворювальна; номінативна факультативність; синхронно-діахронна дифузність.

Незвичайність словотворення обумовлює виразність okazіоналізмів. Okazіональна словотворчість виявляється на всіх рівнях мовної системи, але більш за все у сфері лексики і словотвору. Okazіональне слово як засіб виразності в лінгвістиці розглядається в контексті поняття «інтенція». Основні способи вираження інтенції: інтенція вираження емоційної оцінки; інтенція емоційної розрядки; інтенція вираження оціночного судження-думки; інтенція

створення нового мовного коду/мови малої соціальної групи; інтенція економії мовних засобів; інтенція створення свого іміджу.

Оказіоналізми поділяються на словотвірні (лексичні), фонетичні, граматичні, семантичні, графічні, синтаксичні (незвичні сполучення слів), оказіональні словосполучення; потенційні (існуючі у мові), індивідуально-авторські (новоутворені); оказіоналізми першого (стандартні утворення), другого (нестандартні утворення) та третього (суто оказіональні) ступеня. В основу класифікації покладено такі параметри, як ступінь оказіональності; особливості в плані вираження; специфіка структури, способи перекладу. До відомих способів перекладу оказіоналізмів відносять: афіксальний спосіб, словоскладання, скорочення (аббревіація), конверсію, утворення словотворення, запозичення з інших мов.

Найбільш ефективними способами створення оказіоналізмів в англійській мові є афіксація та словоскладання. Інші методи утворення також широко використовуються авторами та дослідниками оказіональних слів, але наведені вище два способи дозволяють найчіткіше описати явища уявного світу.

Художній прозовий дискурс у жанрі фентезі є складною структурою з багатьма складовими, де на різних рівнях здійснюються конструювання смислів та регуляція. Художній дискурс поділяється на прозовий та поетичний і поєднує у собі взаємодію автора художнього твору та читача у певному культурно-соціальному контексті. Дискурс представляє собою фіктивне зображення реальної дійсності, створеної автором, і тому передає його світогляд, погляди та життєвий досвід.

Важливою складовою художнього дискурсу є твори у жанрі фентезі. Оказіональні новоутворення набули найбільшого поширення у романах цього жанру. Жанр фентезі поєднує у собі казкові та міфологічні мотиви, досить часто будується на основі архетипових сюжетів. Основна відмінність фентезі від науково-фантастичної літератури полягає в тому, що фентезі не відображає світ з точки зору науки, тобто все, що описується у романі, є можливим. Жанр

фентезі є широко відомим та найпопулярнішим у сучасній англійській літературі.

Розділ 2. ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКИХ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У РОМАНІ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІЄНА «ВОЛОДАР ПЕРСНІВ»

2.1. Типологія okazіоналізмів за способом утворення

Виділимо наступні способи утворення okazіоналізмів, представлені в працях Л.П. Катлінської, Н.І. Клушина, П.М. Каращука, І.В. Корунець [27]: *афіксальний спосіб, словоскладання, скорочення (абревіація), конверсія, запозичення з інших мов*. Виходячи з проведеного аналізу, найпоширенішими методами утворення okazіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкієна «Володар перснів» є *словоскладання (90%), афіксація (80%), конверсія (60%), комбінування слів (50%)*.

Хоча номінування Дж. Р. Р. Толкієна іноді базується на запозиченні (переважно з видозмінами) реальної лексики (*Archet, Bree, Proudfoot*) або відомих поетонімів (*Eärendil, Frodo, Gandalf*), найчастіше в романі трапляються авторські okazіоналізми (*Aldalómë, Calacirya, Dorthonion, Lasselista, Ugluk*). О. Лебедева [31] наголошує, що Дж. Р. Р. Толкієн використовує граматичну та семантичну онімізацію, за аналогією до реального ономастикону. Перша з них передбачає наступні прийоми номінування [55]:

Найбільш поширеним способом утворення okazіоналізмів у романі є **словоскладання**. Даний спосіб вважається одним з продуктивних способів утворення okazіоналізмів. Словоскладання є складанням двох основ, як правило, омонімічних словоформ. У цьому способі виділяють дві моделі утворення okazіоналізмів [50, 79]:

1) Утворення складних слів із словосполучень.

У цьому випадку okazіональна лексика, утворена таким способом, що її можна уявити у вигляді словосполучень.

Наприклад: «*shoe-making*» – «*shoe making craft*» (мистецтво виготовлення взуття). Слово «*Shire-reckoning*» (гобітанське літописання) складається з основ *Shire* – «Гобітанія», *reckon* – «підраховувати, рахувати, відлічувати» і продуктивного суфікса дієслова **-ing**. Слово «*Witch-lord*» (Ангмарський чаклун) складається з основ *witch* – «чаклун», *lord* – «лорд, володар».

2) Утворення складних слів за моделями, складання основ слів.

У цьому випадку okazіональна лексика утворюється за допомогою вже існуючих моделей слів і складання основ слів.

Наприклад: «*Blackroot*» (Блекрутська долина) складається з основ *black* – «чорний», *root* – «коріння»; за такою ж схемою утворені слова «*Undómiel*» – вечірня зоря; «*Baránduin*» – бура ріка.

Така ж сама словоутворююча модель може бути представлена двома варіантами [50, 135]:

- утворення нового складного слова як найменування певного явища реальної дійсності.

Наприклад: okazіоналізм «*Withywindle*» (річка у Старому лісі в Еріадорі) складається з основ *withy* – «іва» (поширений елемент в англійських топонімах), і *windle* – «веретено», що імовірно є перекладом з хоббітської мови. Слово «*Brandywine (Baranduin)*», що позначає річку, яка була східним кордоном Гобітанії, складається з наступних основ: *baran* – «золотисто-коричневий», *duin* – «ріка», що є перекладом назви річки на синдарині [50, 139].

- утворення okazіоналізмів за аналогією шляхом підміни компонентів.

Наприклад: словосполучення «*Weathertop*» (назва пагорбу) складається з основи *weather* – «погода» та іменника *top* – «вершина, верхівка, маківка», перекладається як «Вітровія» і вказує на те, що вона є найвищим із пасма Похмурих пагорбів. Слово «*Weathertop*» утворено за аналогією зі словами *mountaintop* – «вершина гори», *countertop* – «стілниця, робоча поверхня», *housetop* – «дах будинку».

Другим поширеним способом утворення okazіоналізмів в романі «Володар перснів» мові є **афіксальний спосіб**. Утворення okazіоналізму відбувається шляхом додавання до головного слова суфікса, префікса. Дана схема зафіксована в прикладах з роману Дж. Р. Р. Толкієна, наприклад: дієслово «*bear*» перетворено в назву міста – «*Urbourn*» (Апборн). Префікс **ur-** позначає підвищення або підняття, даний okazіоналізм був створений з метою позначити місто, володарем якого є лорд Харроудейла [50, 67].

Словосполучення «*Bywater*» (*battle*) складається з префікса **by** – «біля» (вказує на те, що об'єкт знаходиться близько), та іменника **water** – «річка» і вказує на те, що битва відбулася біля річки. Слово «*Bywater*» утворено за аналогією зі словами **by watering down** – «шляхом розведення», **by-way** – «обхідним шляхом», **by-past** – «той, що канув у минуле; минулий; пережитий».

Комбінування слів – вигадуються автором у мові для кожного конкретного випадку. У романі «Володар перснів» здебільшого представлені за схемою <N + N> (іменник + іменник), може використовуватися для позначення однієї ідеї, зміненої іншою.

Наприклад: *the Lady of the Wood* (Володарка лісу) – комбінація використовується для описання леді Галадріель, що була володаркою лісів Лотлорієну.

The Paths of the Dead (Дороги мерців) – створено з використанням іменників **path** – «дорога, шлях», та **dead** – «смерть, мертвий» і позначає примарний перевал через Білі гори.

The Star of Elendil (Зірка Еленділя) – слова скомбіновані за допомогою іменників **star** – «зірка», та **Elendil** – один з вождів нуменорців та перший верховний король дунедайн у вигнанні. Okazіоналізм позначає імена двох благородних білих дорогоцінних каменів у формі зірки.

Конверсія. Це функціональний перехід слова з однієї частини мови в іншу. Наприклад: слово «*far down*» в англійській мові є прислівником і має значення «далеко вниз, глибоко». У контексті твору прислівник перетворено на

іменник *Far Downs* (Далеке узгір'я, Далеке Погорб'я) – невеликий район пагорбів, що лежить за західним кордоном Гобітанії [48, 79].

Слово «*white down*» в англійській мові є іменником і має значення «білий пух». У романі воно перетворене на іменник у множині *White Downs* (Білі пагорби, Біле Нагір'я) – пагорби, які являють собою пасмо невисоких пагорбів, що колись формували західний кордон Гобітанії, а потім кордон між його регіонами Вестфартинг та Вестмарш.

Оказіоналізм *Elven-smiths* у романі представлений у множинній формі, складається з прикметника *elven* – «ельфійський» та іменника *smiths* – «ковалі» і перекладається як «Ельфи-ковалі», це загальний термін для будь-якого ельфійського коваля, але використовується майже виключно для опису Мірдайна, ювелірів Ерегіона на чолі з Келебрімбором, які брали участь у створенні Перснів влади.

Окрім найбільш поширених способів утворення оказіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкієна, були виявлені такі методи як **запозичення з інших мов** та певні **типи семантичної онімізації**.

Запозичення з інших мов. У своєму романі Толкієн запозичує оказіоналізми (переважно власні назви) з різних мов, зокрема зі скандинавської міфології. Як відомо, Дж. Р. Р. Толкієн цікавився не тільки різноманітними мовами, але й історією та легендами різних народів. Скандинавська міфологія представлена в образах, ім'ях ельфів та гномів, які германоскандинавськими мовами звалися альвами та цвергами.

Наприклад, ім'я гнома *Thorin*, а також ім'я мага *Gandalf* запозичені від цвергів. Також значна частина власних назв є деформованими застарілими формами слів з таких мов, як ісландська, голландська та норвезька на сучасну англійську мову: географічної назви *Frogmorton* не існує в англійській мові, проте її складові «*frog*» (жаба), «*moor*» (болотиста місцевість) та «*town*» (містечко) існують в даній мові та цілком можуть утворювати власну назву [8, 162].

У свою чергу, **семантична онімізація** включає такі типи:

- простий (або з нульовим форматом – *the Hedge, the Hold, the Wood*);
- метафоричний (*the Sting* – меч);
- метонімічний (*the Gladden River* – ріку названо через квіти *gladden*, що росли на її берегах);
- гібридний – об'єднання схожих лексичних елементів із різних мов (топонім *Carrock* – це комбінація двох слів із однаковим значенням камінь або скеля – староанглійського *carr* або валлійського *carreg* і англійського *rock*; *Chetwood* походить від англійського *wood* – ліс і *chet*; ліс кельтською мовою).

Креативність автора в створенні онімів виявляється в додатковому застосуванні прийомів алітерації та асонансу (*Mordor, Beren, Gorbag*), ономапопеї (*Grip, Gollum*), а іноді й римування (*The Old World*).

Оказіоналізми можуть бути створені за нормативними словотворчими моделями і з порушенням в тій чи іншій мірі дериваційної норми. Виділяють два типи порушень [48, 135]:

- порушення умов утворення похідних слів (порушення моделей, типів, семантичних словосполучень);
- порушення продуктивності (утворення нових слів за малопродуктивними моделями).

Найбільш поширеними способами утворення оказіоналізмів в нашому дослідженні є афіксація та словоскладання. Саме їх найчастіше використовує Дж. Р.Р. Толкієн для надання додаткової виразності своїм творам. Методи, які використовуються для цих способів дозволяють стисло і влучно описати явища навколишньої дійсності фентезійного світу, надати йому словесного забарвлення. Також існують способи утворення оказіоналізмів з порушеннями словотворчої норми, але вони не є продуктивними і мусять застосовуватися тільки за неможливості використання інших способів творення.

Оказіональні новоутворення не відповідають загальноприйнятим мовним нормам та визначаються специфічним контекстом вживання. У процесі сприйняття okazіональних слів особливо сильно проявляються словотвірна модель, контекст та ерудиція реципієнта. Оказіональні слова є складними нововведеннями, і для того, щоб перевести їх з однієї мови на іншу, необхідно проявити усю можливу винахідливість і приймати неординарні рішення.

2.2. Способи утворення okazіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкієна «Володар пернів»

У романі Дж. Р. Р. Толкієна «Володар пернів» можна виділити наступні типи okazіоналізмів: *лексичні (90%), okazіональні поєднання слів (80%), семантичні (60%), граматичні (50%), фонетичні (40%), графічні (20%)*.

1. **Лексичні (словотвірні) okazіоналізми**, які створюються в більшості випадків за допомогою комбінацій різних узуальних основ та афіксів згідно з словотворчою нормою або у деякому протиріччі з нею, наприклад: *Whitefoot, Twofoot, Rushlight, Goatleaf, Heathertoes, Appledore, Thistlewool, Breelander*.

Менш часто зустрічається утворення лексичних okazіоналізмів лексико-синтаксичним та морфолого-синтаксичним способами. При перекладі лексичних okazіоналізмів діє вже сформований механізм словотворення. Оказіоналізми утворюються за допомогою поєднання двох основ слів, наприклад: *Goat* – «цап», *leaf* – «листя», що разом формує слово *Goatleaf* (козлий лист) – рослинне прізвище хобіта.

Слово *Appledore* утворене поєднанням двох основ *apple* – «яблуко», *dore* – «золотистий», що дослівно перекладається як «золотисте яблуко» і позначає поселення в гирлі річки Торрідж.

2. **Оказіональні поєднання слів** – збіг лексем, сполучуваність яких у узусі неможлива, оскільки суперечить закону семантичного узгодження

внаслідок відсутності загальних сем у лексичних значеннях. Завдяки виникненню контекстуально обумовлених семантичних зрушень загальні семи з'являються у залежному компоненті словосполучення, наприклад: *Fatty Limpkin, Old Guesthouse, Minas Morgul, Bridge of Mitheithel, Círdan the Shipwright*.

Оказіональні поєднання слів є Словосполучення *Old Guesthouse* перекладається як «Старий гостьовий будинок», що є головною корчмою Мінас Тіріту, розташованою на Рат Селердайн, за Отрамом біля Великих воріт.

3. **Семантичні оказіоналізми** утворюються внаслідок семантичних прирощень, які значно перетворюють семантику вихідної узуальної лексеми, вжитої в художньому контексті, наприклад: *Greenwood the Great, Weathertop, Men, Gandalf the Grey, City of the Trees*.

Коло семантичних оказіоналізмів окреслити значно важче, ніж лексичних чи граматичних, оскільки практично кожне естетично навантажене слово образного тексту характеризується смисловими приростами, але працювати з ними необхідно.

Словосполучення *Greenwood the Great* утворене із використанням прикметників *greenwood* (зелений ліс) і *the great* (великий). Перекладається як Велике Зеленолісся або Ліс Зеленого листя, до появи в лісі сил зла він називався «Великим Зеленоліссям». Після того, як ліс очистили від зла на початку Четвертої Епохи, він став називатися «Ліс Зеленого листя» або «Зеленолісся».

4. **Граматичні оказіоналізми** – утворення, в яких в конфлікті знаходяться лексична семантика і граматична форма, наприклад: *Bywater, White Downs*. Неможливе в системі мови стає можливим в авторському контексті завдяки розвитку лексичного значення слова.

Наприклад, слово «*Bywater*» створене з префікса **by** – «біля» та іменника **water** – «річка» і вказує на те, що дана битва відбулася біля річки.

5. **Фонетичні оказіоналізми.** Фонетичне оформлення авторської лексики екзотизують застарілі дифтонги та нетипові для англійської мови звуки і їхні сполучення (dh, hr, ht, kh, rh, ty, тощо), наприклад: *Laurelindórenan*, *Eilenach*, *Elbereth*, *Gilthoniel*.

Фонетичні оказіоналізми утворюються, коли автор пропонує в якості новоутворення який-небудь звуковий комплекс, вважаючи, що цей комплекс передає семантику, обумовлену фонетичними значеннями звуків та його складових.

6. **Графічні оказіоналізми** можна розпізнати за допомогою будь-якої частини слова, яка написана іншим шрифтом, наприклад: *Orofarnë*, *Tinúviel*, *Anárion*. За цими словами приховані важливі семіологічні процеси. Графічні оказіоналізми часто використовуються в пресі у заголовках. При утворенні таких заголовків на один метафоричний ланцюжок накладається інший, що сприяє набуттю символічного сенсу для слова.

Слово *Orofarnë* перекладається як «Орофарна», що була однією з горобин Фангорнського лісу і улюбленицею ента Брегалад.

Окрім оригінальності, незвичність поетики оказіоналізмів Дж. Р. Р. Толкієна, О. Лебедева [31] підкреслює їхню вмотивованість. Ця мотивація має такі вияви [56]:

- Семантичний, наприклад: *Greenwood the Great*, *Weathertop*, *Waymeet*;
- Морфологічний, наприклад: *Slinker*, *Sammie*, *Strider*, *Fatty*;
- Графічний, наприклад: *Khazad-dûm*, *Orofarnë*, *Tinúviel*;
- Фонетичний, наприклад: *elanor*, *Nanduhirion*, *Eilenach*.

Графічна та фонетична мотивація заслуговують на увагу з точки зору лінгвопоетики.

Ілюзію незвичності та міфотворчий потенціал оказіоналізмів підтримує специфічне графічне оформлення лексики, пов'язаної з мовами Середзем'я.

Зокрема, автор часто вживає діакритичні знаки (*ä, ë, ô, í тощо*), не притамані сучасній англійській мові.

На основі теоретичної частини роботи, маємо підстави додатково говорити про поетику, пов'язану з художньою творчістю на суто лексичному рівні. Дж. Р. Р. Толкієн не лише оригінально трактує звичні слова, але й створює нові. Коли він створює okazionalizm для позначення деякого вигаданого об'єкта або явища, то потенційно, через відносну довільність слова як знаку, він може бути будь-яким.

Кінцевий лексичний вибір автора зумовлений міркуваннями лінгвопоетики – естетикою та евфонією. Іншими словами, вкладений автором у поетоніми та поетичні реалії зміст і їхнє стилістичне забарвлення та конотації часто не позбавлені зв'язку з їхньою зовнішньою формою – графікою та фонікою.

2.2.1. Модель <N + N> (іменник + іменник)

У ході дослідження була виявлена певна закономірність в утворенні okazionalizmів методом словоскладання. Okazionalizmi утворено переважно за наступними моделями [53]:

– модель <N + N> (іменник + іменник), наприклад: okazionalizm *starmoon*, утворений за допомогою додавання двох іменників *star* – зірка + *moon* сонце, і перекладається як *зоряне небо* [41].

За допомогою цієї моделі даним способом перекладу було утворено найбільшу кількість okazionalizmів, наприклад:

Слово *westfold* утворене за аналогією з попереднім okazionalizмом, шляхом складання двох основ: *west* – захід + *fold* – земля, перекладається як *західна земля* [40].

Okazionalnyi antroponim *windlord* складається із двох основ *wind* – вітер + *lord* – король. У контексті використовується вираз «володар вітру», або

найменування містичного елемента Вітробою. За тією ж схемою створено okazionalizm «*evenstar*» – вечірня зірка.

За допомогою способу словоскладання за моделлю <N + N> утворено безліч власних назв, наприклад:

Think you that Wormtongue had poison only for Theoden's ears? ...Saruman spoke them, the teacher of Wormtongue [55]. – Ти думаєш, Гнилоуст отруював лише слух Теодена?...Тах сказав Саруман, наставник Гнилоуста [40]. *Saruman turned to go, and Wormtongue shuffled after him [56].* – Гнилоуст поплентався за Саруманом [40]. *Wormtongue* – Гнилоуст, ім'я одного з негативних героїв, зрадника, який мав намір привласнити собі нагробоване багатство. Okazionalizm складається з двох іменників *worm* – черв'як, глист; та *tongue* – мова, манера говорити. Так само утворено власне ім'я *Saruman*.

Hornblower – Громобій, ім'я одного з хобітів, створено за допомогою іменників *horn* – ріг, *blower* – трубач.

Shire-muster – гобітанські збори або віча, утворено з двох іменників *shire* – Гобітанія та *muster* – збори, віче.

Hugo was a great borrower of books, and worse than usual at returning them [55]. – Для поповнення бібліотеки Гуго Толстобрюхла. – книжкова полиця (порожня). Гуго дуже любив читати чужі книжки та повертати їх у думках [40]. Okazionalizm *Brasegirdle* – Толстобрюхл, ім'я одного з героїв, створено шляхом складання двох основ *brace* – підпірка, скріплювати, та *girdle* – пояс.

The Watchwood we will call it. No squirrel will go here [55]. – Вони будуть називатися Дозорний ліс. Будь-яку білку тієї ж миті помітять [41]. *Watchwood* – дозорний ліс, як і попередні okazionalizmi, утворений від основ двох іменників *watch* – спостереження, пильність; та *wood* – ліс, гай. У трилогії Дж. Р.Р. Толкієна «Володар перснів» позначає групу людей, яка охороняла ліс.

Treebeard repeated words thoughtfully [55]. – Древень повільно і задумливо повторив попередні слова [39]. *Treebeard fell silent, striding along, and yet making hardly a sound with his great feet [55].* – Древень примовк, крокуючи розмашисто

і безшумно, потім знову забурмотів... [41]. *Treebeard* – Стародавня назва дерева, який був ватажком міфічної держави. Таким чином, цей оказіоналізм поєднує в собі дві основи **tree** – дерево та **beard** – борода; рослинність на обличчі.

Leaflock has grown sleepy, even tree-ish, you might say [55]. – Листя спалося, зовсім, можна сказати, одеревеніло: все літо стоїть і дримає, травною обріс по коліно [41]. *Leaflock* – листя, теж ім'я дерева. Слово утворене від двох основ **leaf** – лист, листя та **lock** – замок, затор.

...ah! Loveliness Fimbretuil, Wandlimb lightfooted, in the days of our youth! [55] – ... не було гарніше моєї Фімбретілі, легконогої Привіточки в дні та роки нашої юності! [39]. *Wandlimb* – Привіточка, ім'я героїні. Слово утворене від двох основ **wand** – чарівна паличка; та **limb** – кінцівка; сук, гілка.

They took old Flourdumpling...[55] – Взяли старовину Пончика [41]. *Flourdumpling* – Пончик, також ім'я одного з персонажів, яке утворене від двох основ іменників **flour** – борошно та **dumpling** – клецка; запечене у тесті; у розмовному варіанті, можливе вживання слова, «коротун».

Old Will Whitfoot had been in the Lockholes longer than any...[55] – Старовина Віл Тополап просидів у Справнорах довше за інших...[40]. *Lockholes* – справнори, авторський оказіоналізм утворений додаванням від двох основ **lock** – замок, затор і **hole** – дірка, отвір, яма. Це розмовний вираз, що означає скрутне становище.

Skinbark lived on the mountain-slopes west of Isengard. It is where the worst trouble has been [55]. – Вскорень уподобав гірські схили на захід від Ізенгарда – найбільш ненадійні місця, треба сказати [41]. *Skinbark* – цим ім'ям був названий незвичайний персонаж, дерево. Слово утворене від двох основ **skin** – шкіра; шкірка; зовнішній шар, і **bark** – кора (дерева). Значення цих слів показують свою синонімічність, але перекладаються як «корінь» і це слово має зовсім протилежне значення. Якщо «кору» на поверхні видно, то «корінь» не видно, він захований під землею.

2.2.2. Модель <A + N> (прикметник + іменник)

Це модель утворення okazіоналізмів способом словоскладання <A + N> (прикметник + іменник).

Okazіоналізм *smallburrow* – маленька нора, утворено за допомогою основи прикметника *small* – маленький, вузький та іменника *burrow* – нора, яма, діра, печера.

Прізвище гнома *Oakenshield* – Дубощит, утворено за допомогою прикметника *oaken* – «дубовий» та іменника *shield* – «щит».

Okazіоналізм *Southfarthing* – Південна Четь, був утворений від прикметника *south* – «південний», та іменника *farthing* – «четь».

Whitefoot – Тополап, утворений від прикметника *white* білий та іменника *foot* – нога, ступня.

Okazіоналізм *crickhollow* – кроляча балка, слово складається з прикметника *crickle* – розтягнутий, широкий та іменника *hollow* – порожнеча, діра. У трилогії під такою назвою мається на увазі місце, де живе містичний народ кроли.

Sandyman – Пескунс, утворене від двох основ *sandy* – пісочний, піщаний, неміцний, хиткий та *man* – чоловік, людина.

Every Elf in Wilderland has sung songs of the old Onodrim and their long sorrow [55]. – Та будь-який тобі Ельф у Глухоманні чув і пам'ятає жалібні пісні про онодримське спустошення [38]. *Wilderland* – Глухомання утворене шляхом складання прикметника *wilderness* – дика, занедбана місцевість та *land* – земля, суша, ґрунт; країна. У трилогії йдеться про територію, на якій раніше мешкали поселенці, але згодом вона була пограбована та спустошена.

The King sat upon Snowmane, motionless, gazing upon the agony of Minas Tirith, as if stricken suddenly by anguish, or by dread [56]. – Але конунг нерухомо сидів на своєму Білогриві і дивився на Мінас-Тірит, що гине; здавалося, він був охоплений сум'яттям і жахом і старезно похнюпився під тягарем років [41].

Suddenly the king cried to Snowmane and the horse sprang away [56]. – Конунг щось крикнув Білогриву і той зірвався з місця [41]. Авторський оказіоналізм *snowmane* – білогривий, так звали коня, сила та краса його були незвичайними. Слово складається з основ *snow* – сніг, сивина та *mane* – грива.

Hey, come here Smallborrow!» he called. I want a word with you [55]. – Гей, Норочкінсе, йди-но сюди» – покликав він. – У мене до тебе розмова [40]. *Smallborrow* – Норочкинс, ім'я казкового персонажа, утворений від двох основ *small* – маленький, невеликий та *borrow* – нора, діра.

Quickbeam bowed like a tree bending in the wind and handed to Aragorn two great black keys of intricate shape, joined by a ring of steel [56]. – Скоростень схилився, мов дерево під вітром, і вручив Арагорну два чорні візерунчасті ключі на сталевому кільці [41]. *Quickbeam* – Скоростень, назва незвичайного величезного дерева, яке вміє ходити та говорити. Оказіоналізм складається з двох основ: прикметника *quick* – швидкий, спритний, та іменника *beam* – балка, брус.

2.2.3. Модель <P + N> (приставка або суфікс + іменник)

Область афіксального словотвору є найбільш традиційною в англійській мові, проте не найпоширенішою в деривації авторської лексики. Розглянемо кілька прикладів створених афіксальним способом, за моделлю <P + N> (приставка або суфікс + іменник).

But I would dearly like to see Bywater again [55]. – Тільки ось шкода, не побачу я більше Приріччя...[38]. Оказіоналізм *bywater* перекладається словом «приречний» і складається з префікса *by* – при, близько, біля (вказує на близькість об'єкту) + іменник *water* – річка.

Слово *strider* утворене від дієслова *to stride* – блукати + суфікс -er, що означає діяльність, дію. У контексті роману перекладається як іменник бродяга, мандрівник.

And what of the king's esquire? The Halfling?[56] – А що зі зброєносцем конунга, з тим невисоким? [39] *Halfling* – Невисоклик, цим власним ім'ям у трилогії називали хобітів. Слово утворене афіксальним способом, за допомогою *half* – половина та суфікса *-ling*, який використовується з метою показати, що ці істоти були маленького зросту.

The host of Easterlings had turned back out of Anorien,...[55] – Вастаки вторглися було з Анорієна [41]. *Easterlings* – Вастаки, найменування придуманої держави, яка знаходиться на сході від своїх недоброзичливців. Слово складається з основи *east* – схід; східний, і як у попередньому прикладі зменшувального суфікса *-ling* – маленька істота, а також закінчення множини англійської мови *-s*.

I will give you a traveling name now. When you go, go as Mr. Underhill [55]. – Дай я придумаю тобі інше ім'я. Назвись ти, мабуть, Накручінсом [40]. *Underhill* – Накручинс, ім'я героя, слово утворене за допомогою приставки англійської мови *under* – нижче, під і іменника *hill* – пагорб, піднесення, височина. Перекладач О.О. Кістяковський перекладає його словосполученням «під горою», «біля підніжжя гори». В.С. Муравйов перекладає його як «Накручінс», імовірно від слова «круча». У словнику С.І. Ожегова – це крутий спуск, урвище. У російській мові є вислів «піднятися на кручу», тобто піднятися під гору, у гору.

Крім перелічених моделей перекладу okazіоналізмів, у трилогії Дж.Р.Р. Толкієна «Володар перснів» є незначна кількість прикладів, утворених за такими моделями:

<Num + N> (числівник + іменник), наприклад: *Twofoot* (*two* «два» + *foot* «ступня»);

<PN + N> (займенник + іменник), наприклад: *Shelob* (*she* «вона» + *lob* «павук»).

Ряд іменників утворені змішаним способом (словоскладанням із суфіксацією), наприклад: ельф. *Rohirrim* (*Ro(h)* «кінь» + *hir* «володар» + *-rim*

«колективна множинність»); *Lothlorien* (**loth** «квітка» + **lor** «золотий» + **-ien** «місце золотих квітів»); Слово *Haradrim* – **harad** «південь» + ельф.-**rim** «колективна множинність» – «жителі півдня» [38].

Відповідно до їх походження у трилогії Дж. Р.Р.Толкієна «Володар пернів» можна виділити такі новоутворення:

- споконвічно англійські, наприклад: *Will, Goldilocks*;
- містять елементи давніх мов, наприклад: *Archet, simbelmynë*;
- являють собою комбінацію сучасних і стародавніх афіксів, часто зі зміненим вихідним значенням, наприклад: *Ringwraith, Westernnesse*;
- міфологічні алюзії, наприклад: *Mirkwood, Moria*.

Ряд авторських новоутворень можна віднести до семантичних okazionalizmів.

The Chief doesn't hold with beer. Leastways that is how it started. But now I reckon it's his Men that has it all [55]. – Генераліссимус пива не п'є та іншим не велить. Начебто тому. Щоправда, пиво і зараз варять, але тільки для Начальників [40]. Семантичний okazionalizm *Men* – начальник. Майже у всіх словниках англійської це слово перекладається як «чоловік, людина», у множині. У цьому контексті воно використовується для означення воїнів, службовців, начальника.

...before even the removal of the new mill, was the cleaning of the Hill and Bag End, ...[55] – ...не встигли знести новий млин, а вже почали розчищати Кручу та Торбу...[39]. *Hill* – Круча, в трилогії це назва місцевості. У будь-якому словнику англійської *hill* – це пагорб, піднесення, піднесеність. У творі Дж. Р.Р. Толкієна «Володар пернів» використано значення Круча. *Bag End* – Торба, назва частини Хобітанії, країни, де живуть Хобіти.

May the Shire live forever unwithered! [56] – Хай цвіте Хобітанія на віки віків! [40] «*Shire*» – Хобітанія, це друга назва країни, де живуть хобіти. У деяких словниках перекладається як графство.

Авторська okazіональна лексика представлена субстантивованими прикметниками та неоднослівними okazіоналізмами. Субстантивовані прикметники є переважно простими однокорінними словами: *White* – «білий», *Vorhin* – «забутий», *Narya* – «вогняне», білявий, високий, білий, тьмянний, сріблястий.

Неоднослівна okazіональна лексика представлена так: ельф. *asëa aranion*, «трава короля» (назва цілющої рослини), *Fatty Limpkin* – «пухкий товстун», ельф. *Ernil* і *Pherriannath* – «принц хобітів», *Old Guesthouse* – «старий готель», *Minas Morgul* – «фортеця темних чар» [39].

Найбільш яскраво виражають неоднослівну okazіональну лексику, топоніми, оніми, антропоніми. Вони представлені докладно у матеріалі трилогії Дж. Р.Р Толкієна «Володар перснів».

2.2.4. Спосіб словотворення okazіональними іменниками

Okazіональні іменники з «предметністю» представлені в кількох групах, поділ на які заснований на антонімічних семах, які дозволяють зробити диференціацію okazіоналізмів на дві основні групи живих істот/неживих істот.

До іменників, що позначають живі істоти, можна віднести 2 підгрупи: назви осіб та тварин.

У назвах осіб можна передусім виділити: назви племен і народів: *Halflings* – невисокі, *wargs* – варги, *orcs* – орки; назви титулу або посади: *Thain* – Хоббітан, *Ernil* – Ерніл, *Shirriff* – Ширриф; назви осіб, що характеризують їх взаємовідносини: *mellon* – Меллон, *Snaga* – Снага; і т.д.

До okazіоналізмів з архісемою «тварини» можна віднести вирази: *Neekerbrecker* – кровопросік, *Mearas* – Бемари, *oliphaunt* – оліфант, *mûmak* – мумак.

Серед іменників, що позначають неживих істот були виділені наступні лексико-тематичні підгрупи, значення більшості яких виявляється лише за допомогою контексту: назви рослин: *elanor* – еланор, *mallorn* – мелорн, та інші; назви конкретних об'єктів, що мають додаткові семи «будинок, побут» – *talan* – делонь, *smial* – сміал, та «магія» – *palantír* – палантир; назви речовин з додатковими семами «матеріал» – *mithril* – міфрил, *lebethron* – лебетрон, і «їжа» – *lembas* – путліба, *waybread* – дорожній хліб, і т. д [40]. Інші семи представлені одиничними прикладами.

Набагато важливішу роль у створенні реальності фантастичного світу грають антропоніми та топоніми. Вони є своєрідними лінгвокультурними ключами, без розуміння їхньої семантичної структури неможливе цілісне сприйняття світу Середзем'я.

Розглянемо докладніше угруповання оказіональних антропонімів з урахуванням їхньої приналежності до вигаданих етносів. Антропоніми та загальні прислівники є в основному перекладами імен з інших мов Середзем'я з різною семантикою.

Власні імена хобітів звучать дуже дивно і часто помпезно, що відображено у перекладі: *Tobold* – Тобольд, *Drogo* – Дрого тощо. Характерно створення власних імен з семами «рослина» і «дорогоцінний камінь»: *Esmerald* – «смарагд» – Заміральда, *Goldilocks* – «лютик золотистий» – Лютик; «земля, ґрунт» і «зовнішність» – Ройл, *Bracegirdle* – «затягнутий пояс» (натяк на огрядність) – Толстобрюхл [41].

Жителі Пригір'я є спільнотою людей і хобітів, тому для їхнього антропонімічного простору характерна наявність «землі, ґрунту».

Антропонімічний простір гномів представлений прізвиськами давньо-ісландського походження, що пов'язано зі звичкою гномів приховувати свої справжні імена від чужинців: *Gloin* – Глоїн, *Thorin* – Торін.

Примітно, що імена орків і харадримців як «темних» етносів протиставлені решті «світлих» рас і несуть негативну конотацію.

2.2.5. Спосіб утворення топонімами

Топоніми є особливим класом власних імен, тому що їх специфічні властивості підлягають вивченню у межах мовознавства. Є.А. Земська вважає, що «ядро ономастичного простору вигаданого світу творів *«fantasy»* належить топонімам, оскільки саме вони концентрують культурно-історичну, етнічну, лінгвокультурологічну інформацію» [40, 41].

Найбільше топонімів спостерігається у описах місцевостей. Переважають топоніми описового характеру, що містять інформацію про особливості рельєфу, що характерно для англійських назв: *Redhorn* – Багрянний Ріг [40].

Ельфійські топоніми також численні: *Harlond* – «Південна гавань» - Харлондська гавань; «фізичні якості»: *Nimbrethil* – «біла береза» - Німбретильські береги, *Fanuindhol* – «хмарна вершина» – Фануїндхол; «ментальні якості»: *Valinor* – «край ангелів» – Валінор, назва, що відображає високу духовність цього народу та їхнє прагнення до краси у всіх проявах.

Перекладні okazіоналізми переважно семантично прості (можливе використання okazіональних елементів: трубкове зілля, ацеа араніон, Зберігач ключів Мінас-Тирита, Вечірня Зірка, Біла Вежа, Гельмова Гать).

Okazіональна лексика утворюється різними способами, що були розглянуті під час аналізу роману Дж. Р. Р. Толкієна «Володар перснів».

2.3. Перекладацькі стратегії відтворення okazіоналізмів

При перекладі okazіоналізмів потрібно звертати увагу на їх зовнішню і внутрішню форму, а також зосередитись на емоціях, які викликає okazіональне слово у мові оригіналу. Перекладач мусить передати ці емоції у мові перекладу, здогадуючись про значення авторського неологізму через контекст. Згідно проведеного дослідження, виявлено, що найчастотнішими трансформаціями

для передачі okazіоналізмів є: **транскрипція і транслітерація, практичне транскрибування, калькування, аналоговий та описовий переклад.**

Транскрипція та транслітерація – це фонетичні або графічні способи перекладу okazіональних слів. У цьому випадку акт перекладу замінюється актом запозичення звукової (при транскрипції) або графічної форми (при транслітерації) слова разом із його значенням із вихідної мови до мови перекладу. Цей метод прийому тільки здається складним для перекладу: насправді запозичення робиться саме для перекладу, це головний фактор його здійснення. Запозичене слово стає невід'ємною частиною мови перекладу і є синонімом слова у вихідній мові. Транскрипція і транслітерація використовуються у випадках, коли необхідно зберегти лексичний порядок слів, підкреслити незвичність будь-якого об'єкта чи поняття. Транскрипція та транслітерація – це способи перекладу лексичних вихідних елементів, з відтворенням їх форми за допомогою мови перекладу. При транскрибуванні відтворюється звукова форма іноземного слова, а при транслітерації – його граматична форма [18, 199]. Наприклад, *warg* – варґ, *Ham* – Гем, *lembas* – лембас, *cram* – крам, *Gandalf* – Гендальф.

Так, назву країни гобітів *Shire* перекладають як «Шир» – *Їхні власні хроніки починаються лише з часів заселення Ширу, а найдавніші легенди зaledве сягають далі за Дні Блукань*. Більшість **топонімів** однаково відображають всі перекладачі, наприклад, *Anduin* – Андуїн, *Tharbad* – Тарбад, *Arnor* – Арнор, *Gondor* – Гондор, *Belfalas* – Белфалас, *Hobbiton* – Гобітон, *Westerness* – Вестернес. В такий же спосіб перекладено **реалії**: *Mathom* – метом, *Smials* – смаїли, *Orc* – орк, *Gross* – грос, *ann-thennath* – анн-теннат, *Athelas* – ателас, *crebain* – кребайн; **прізвіща та прізвіська**: *Bandobras Took* – Бандобрас Тук, *Gollum* – Голум.

Практичне транскрибування – це міжмовна операція, оскільки мають справу з двома мовами: звуки слів вихідної мови передаються літерами мови перекладу.

Оскільки звуки англійського та українського алфавітів не співпадають, існують спеціальні правила для передачі англійських звуків українськими літерами та українських звуків англійськими літерами [18, 200].

Наприклад, *Hobbiton* – Гобітон, *Mordor* – Мордор, *Sméagol* – Смеагорл, *Saruman* – Саруман.

Калькування – це спосіб перекладу лексичних одиниць вихідної мови шляхом заміни її компонентів – морфем чи слів (у разі стійких поєднань) – на їх лексичні еквіваленти мовою перекладу. Суть калькування полягає у створенні нових слів або стійких словосполучень у мові перекладу, які копіюють структуру вихідної мови. Калькування як спосіб перекладу є основою великої кількості різних видів запозичень у випадках, коли транслітерація неприйнятна. Проте калькування менш поширене, ніж транскрипція чи транслітерація [18, 202]. Наприклад, *halfling* – напіврослик, *Proudfoots* – Гордостопи, Гордотупи; *Hornblowers* – Дударі, *Boffins* – Мудрінси, Мудрини; *Baggins* – Торбинс, Торбин.

Розрізняють **повне** (слово або словосполучення перекладається буквально і вихідне слово в лексичному і семантичному відношеннях повністю збігається з мовою-оригіналом) і **часткове** калькування (слово чи словосполучення частково перекладається, а частково будується з іншомовного матеріалу).

В цьому випадку при максимально точному збереженні семантичного змісту найчастіше втрачається колорит оригіналу. Як приклад калькування можна навести наступні речення: *He returned to his home at Bag End on June the 22nd in his fifty-second year, and nothing very notable occurred in the Shire.* Першу частину оніму *Bag End* більшість перекладачів відтворили, як прямий переклад з англійської *Bag* – «сумка», «торба», а друга частина *End*, певно,

викликала асоціацію з глухим кутом, або просто кутом. Тому в перекладі домівка Більбо зветься Торбин Кут: *Він повернувся додому в Торбин Кут 22 червня на п'ятдесят другому році життя (1342 Л. Ш.), й нічого надзвичайного в Ширі не відбувалось; Більбо повернувся до своєї оселі в Торбиному Куті 22 червня на п'ятдесят другому році життя (1342 р. за Л.Ш.), й у Ширі не відбулося нічого вартого уваги.* Онім *Vag End* перекладається як «Золотий куток під горою», певно тому, що і хазяїна Золотого Кутка він переклав, як «Більбо Злоткінс» на відміну від «Більбо Торбинса» у інших: *Повернувся він додому, в Золотий куток під горою на п'ятдесят другому році життя (1342 Л. Ш.), і життя в Краї текло собі спокійнесенько.*

Методом калькування перекладено деякі прізвища гобітів: *There were many Bagginses and Boffins, and also many Tooks and Brandybucks; there were various Grubbs (relations of Bilbo Baggins' grandmother), and various Chubbs (connexions of his Took grandfather); and a selection of Burrowses, Bolgers, Bracegirdles, Brockhouses, Goodbodies, Hornblowers and Proudfoots.* (TOL). *Bracegirdles* – «Підперези», «Розпояси», «Череси», «Тугопаскі»: від англійського *girdle* – «пояс»; *Goodbodies* – «Дебели», «Добротіли»: від *Good* – «добрий», «сильний» та *Body* – «тіло»; *Hornblowers* – «Сурмачі», «Дударі» – від *Horn* – «ріг» та *Blower* – «сурмач»; *Proudfoots* – «Гордотупи», «Мохностопи», «Гордостопи» – від *Proud* – «гордий» та *Foos* – «ноги».

Описовий переклад – це пояснення значення англійського слова. Описовий переклад використовується для перекладу кожного словосполучення, тому що іноді важко зрозуміти сенс, наводячи еквіваленти [18, 203].

Наприклад, *There were some that shook their heads and thought this was too much of a good thing; it seemed unfair that anyone should possess (apparently) perpetual youth as well as (reputedly) inexhaustible wealth* – Дехто, хитаючи головою, додавав, що це вже занадто: чи то справедливо, коли у ті ж самі руки потрапляє і вічна (без сумніву!) молодість, і невичерпне (як кажуть) багатство.

By no means all Hobbits were lettered, but those who were wrote constantly to all their friends (and a selection of their relations) who lived further off than an afternoon's walk – Не всі гобіти були письменні, але якщо вже були, то невтомно вправлялися у тому вмінні, надсилаючи безліч листів до друзів (та декількох обраних родичів), що мешкали на відстані, яку не вдавалося подолати під час прогулянки після обіду.

So refreshed and encouraged did they feel at the end of their supper (about three quarters of an hour's steady going, not hindered by unnecessary talk) that Frodo, Pippin, and Sam decided to join the company – Наприкінці вечері (що забрала в них не менш як годину впертої праці без сторонніх розмов) вони відчували себе такими бадьорими та свіжими, що Фродо, Пін та Сем вирішили навідатись до спільної зали [18, 205].

Так, наприклад, вік Фродо, що ще не досяг тридцяти трьохрічного віку, в оригіналі *tweens*, перекладачі відтворили словами та словосполученнями «недозрілі літа», «парубочі літа», «надцять років», «Фродо був іще парубчак». *At that time Frodo was still in his tweens, as the hobbits called the irresponsible twenties between childhood and coming of age at thirty-three – На той час Фродо був іще парубчак – гобіти називають парубочим буйний та безвідповідальний вік між дитинством (десь до двадцяти літ) і тридцятьма трьома; Фродо був тоді ще в «недозрілих літах», як кажуть гобіти про тих, хто розмінював легковажне друге десятиріччя і ще не дожив до повноліття, себто до 33 років; Тоді Фродо перебував у парубочих літах — так гобіти говорять про безвідповідальний вік після двадцяти, між дитинством і дорослішанням у тридцять три роки; Фродо на той час мав надцять років – так гобіти говорили про безвідповідальних молодиків двадцяти з хвостиком років, тобто тих, чий вік перевищував дитячий, але не сягав тридцять третьої річниці.*

Аналоговий переклад – заміна лексичної одиниці вихідної мови у мові перекладу за допомогою аналогової лексичної одиниці та ін. Наприклад, *Minas*

Tirith – Мінас-Тіріт, *Middle-earth* – Середзем'я. *Tom Bombadilo* – Том Бомбадилло, *Merry* – Меррі.

Толкін вводить okazіоналізм *league* для позначення відстані. *In those days no other Men had settled dwellings so far west, or within a hundred leagues of the Shire.* – *Інші люди в ті дні не оселялися так далеко на заході чи ближче, ніж за шістдесят п'ять миль од Шіру.*

Семантичним неологізмом, ситуативним відповідником або перекладацьким okazіоналізмом відтворюють онім або реалію, яка є авторським неологізмом. До семантичного неологізму відноситься, наприклад, назва одного з народів Середзем'я: онім *Swertings* всі перекладачі відтворили по-своєму. *Swertings we call 'em in our tales; and they ride on oliphaunts, 'tis said, when they fight.* – народ «сверти», «смаглявці», «свертінги», тобто останній переклад ми віднесемо до транслітерації, «чернюки» з поясненням «люди з далекого півдня». *У переказах вони називаються свертами. Кажуть, вони їздять на війну верхи на оліфантах, цілі будинки їм на спину ставлять.; Смаглявцями називаємо ми їх у тих байках: кажуть, на бій вони виїздять на оліфантах; У нас у Гобітнії людей далекого півдня називають чернюками, і ті чернюки, подекують, виїздять на бій на оліфантах.*

Сучасне перекладознавство має велику кількість різноманітних методів для передачі okazіоналізмів на мову перекладу, серед них такі як порівняльний метод, аналітичний метод, лінгвістичне спостереження і узагальнення. Під час аналізу роману «Володар перснів» було виявлено, що серед лексичних одиниць, що використовуються Дж. Толкієном для позначення вигаданих об'єктів та суб'єктів світу, найбільш часто вживаними є конструкції, утворені шляхом функціональної заміни:

1) у перекладі твору «Володар перснів» російською А.Б. Кістяковського – функціональна заміна використовується, тому що для авторських новоутворень зовсім не просто знайти аналогії в мові перекладу.

Другим за значимістю для перекладу цього твору є калькування, потім змішаний переклад [43, 2].

Кістяковський А.Б. виділяє велику кількість різноманітних методів перекладу, але переважно використовує порівняльний метод, аналітичний метод, лінгвістичне спостереження і узагальнення. Він поділяє неологізми на номінативні та стилістичні новоутворення залежно від цілей їх утворення та функції в мові. Перші виконують у мові номінативну функцію, другі дають експресивну характеристику предметів, які мають назви. Отже, авторські неологізми часто утворюються за законами певної мови. В результаті вивчення терміну «неологізм», виділяються такі основні способи його перекладу: афіксальний спосіб (префіксальний та суфіксальний способи), композитний, конверсія, редукція, зворотна деривація, фузія, запозичення з інших мов та аббревіація. Також виділяються такі основні способи перекладу неологізмів: функціональна заміна, переклад, транскрипція, транслітерація, калька, описовий переклад (експлікація), перекладний okazіоналізм [43, 14].

2) при перекладі твору «Володар перснів» російською для В.С. Муравйова переважає найбільш продуктивний спосіб перекладу – функціональна заміна і калькування. Перевагами методу калькування є стислість і нехитра еквівалентність, вигадана з його допомогою, а також його абсолютна співвіднесеність з певним словом.

Okazіоналізми у романі «Володар перснів» є найскладнішими лексичними одиницями для перекладу. Вони є специфічними лексичними одиницями, що формують логічні зв'язки у вигаданому світі, відображають особливості словотворення, вказують на джерела, що надихали автора. Надзвичайно важливо знати історію їх створення для повного розуміння усіх можливих відтінків їх значень. Okazіоналізми роману «Володар Перснів» поділяються на дві групи: ономастична та апелювативна лексика (загальні назви). Ономастична лексика у романі представлена набагато ширше та яскравіше [8, 172]. Причиною цього є різноманіття невідомих власних назв, що завжди

сприймається краще та легше ніж велика кількість незрозумілих слів, що позначають неіснуючі в нашій реальності явища. Наприклад, імена персонажів, створені автором, додають роману лексичного забарвлення, проте не впливають на його сприйняття, на відміну від назв незнайомих рослин або предметів побуту. Проте їх правильне та помірне використання допомагає краще зрозуміти вигаданий світ, його мешканців та звичаї. Щодо фентезійного світу Толкієна, усі використані автором загальні та власні назви є важливими для розуміння сенсу твору. Тому при перекладі важливо передати ці новоутворення доречно з метою їх природнього функціонування в тексті щоб вони не створювали враження чогось зайвого та незрозумілого. Тому у мові перекладу вони повинні викликати ті ж самі асоціації, що й в мові оригіналу або супроводжуватися перекладацькими коментарями, які пояснюють походження та мотивацію використання цих слів [23, 96].

Наприклад, для перекладу слова «*warg*» є наявними три варіанти: уорг, вовк, варг. Слід зазначити, що варіант перекладу слова А. В. Неміровою є приблизним. Оказіоналізм походить від давньоскандинавського слова «*vargr*» і позначає велику вовкоподібну міфічну істоту [50, 141]. Тому надаючи такий варіант перекладу, А. В. Немірова частково передає суть цього слова, проте з втратою колориту. Варіант О. В. Фешовець є прикладом транскодування, тобто передає графічну або звукову форму слова. В.С. Муравйов використовує транскрипцію (збереження звукової форми), а О. В. Фешовець – транслітерацію (збереження графічної форми). Таким чином, цей оказіоналізм стає менш зрозумілим, проте, зважаючи на те, що він є недостатньо відомим для англomовного читача, та на те, що протягом роману зустрічається опис цих створінь, такий переклад є допустимим. Різниця у передачі другого новоутворення цієї групи наявна лише у перекладі В.С. Муравйова. Його варіант «урк» пояснюється тим, що чорною мовою орк звучить як «*uruk*», тому таке звукове наближення призводить до використання літери «у» на початку слова. В інших перекладах це поняття транскодується без змін [46, 66].

Дж. Р.Р. Толкієн пояснює, що цього слова не існує в англійській мові, проте воно утворено морфологічно вірно та має відповідний суфікс, тому потребує такого ж новоутворення на мові перекладу. Розглянемо переклад авторського неологізму «*halfling*» на українську мову. Маємо такі варіанти перекладу: «напіврослик» у Немірової, «дрібнолюдок» у Муравйова та «дрібнолюдик» у Фешовець. Беручи до уваги те, що так гобітів називали люди, а мова людей схильна до високого стилю, варіант Муравйова вважається найбільш недоречним. Варіант А. В. Немірової є напівкалькою оригіналу, адже англійський корінь «*half*» є аналогом українського «напів», а тому краще за інших відповідає рекомендаціям Толкієна. Транскодування – один із найбільш розповсюджених способів передачі реалій неіснуючих світів. Підтвердженням є наступні приклади: слово «*hobbit*» залишається «гобітом» в усіх трьох перекладах, слова «*lembas*» та «*cram*» (ельфійські продуктів харчування) також транскодуються однаково – «лембас» та «крам» [15, 102]. Проте деякі випадки транскодування показують, що навіть транскрибовані або транслітеровані однією мовою слова відрізняються один від одного, залежно від власної думки перекладача. Прикладом цього є переклад слова «*crebain*», що означає особливий вид воронів та походить від давньоверхньонімецького «*hraban*» («ворон»). Транскодований okazіоналізм відрізняється лише використанням літери «й» у варіанті А. В. Немірової. Перекладачі також додають до нього пояснювальні слова «порода» та «вид», яких немає в оригіналі, та певним чином виділяють цей okazіоналізм у тексті: курсивом тощо. Завдяки цьому складається враження, що це слово є незнайомим не лише для читача, а й для деяких персонажів твору [15, 260].

Розглянемо переклад **особистих імен** у «Володарі Перснів». Більшість з них передаються за допомогою транскодування. Багато перекладознавців зазначали, що власні назви повинні транскрибуватися або транслітеруватися, тому не дивно, що це найбільш типовий спосіб передачі власних назв у романі. Однаково перекладених особистих імен є лише два: Бандобрас та Фродо. Ім'я

чарівника *Gandalf* також транскодується, але з внесенням невеликих змін, серед яких використання м'якого знаку та вживання літер «г» або «ґ». Жіноче ім'я *Lobelia* перекладається О. В. Фешовець за допомогою транскодування, а А. В. Немірова застосовує прийом компенсації – одна і та сама інформація передається в мові перекладу різними засобами. В українській мові є слово «лобелія» – різновид квітів родини дзвоникових, проте перекладачка обрала іншу назву квітки – герань, та змінила її, щоб зробити більше схожою на жіноче ім'я. Таким чином, ім'я Геранія виконує ту ж функцію, що і *Lobelia* в оригіналі, але викликає більше асоціацій з квітами. У випадках з іменами *Nam* та *Samwise* також застосовується транскодування. Переклад А. В. Немірової (Хем) та О. В. Фешовець (Гем) відрізняються лише однією літерою, що пояснюється схильністю перекладачок до застосування транскрипції («h» – «x») або транслітерації («h» – «z»). Переклад А. В. Немірової (*Samwise* – *Семіум*) поєднує напівкальку та транскодування, адже слово не повністю відповідає графічній формі оригіналу: частку «*sam*» передано транскодуванням, а частину «*wise*» за допомогою калькування. В результаті було отримано напівкалькування, яке передає морфему слова оригіналу за допомогою її лексичного відповідника у мові перекладу.

Наступними розглянемо деякі **прізвища** гобітів у романі. Беручи до уваги комічний образ цього народу, автор надав багатьом із них промовисті прізвища. Їх походження не слід шукати у вигаданих мовах Толкієна, а серед сучасних або застарілих форм англійської мови. В усіх наведених прикладах, окрім Гемджи А. В. Немірової, перекладачі намагаються передати зміст, вкладений у прізвища, а тому поширеним способом перекладу у цьому випадку є калькування. Наприклад: *Proudfoots* – Гордостопи, Гордотупи; *Hornblowers* – Дударі, Сурмачі; *Boffins* – Мудрінси, Мудрини; *Baggins* – Торбинс, Торбин. В останніх декількох прикладах використовується адаптивне калькування, де перекладачі позбуваються закінчення «s», яке нехарактерно для українських прізвищ [30, 92]. Переклад імен та прізвищ викликає певні труднощі у

перекладачів, особливо, якщо персонажі, яким вони належать, не є головними у творі, а їх характерні риси детально не описані, а також, якщо прізвище важко співвіднести з будь-яким апелятивом мови оригіналу. Більш зрозумілим видається переклад *Gaffer* та *Bullroarer*: калькування та усі його зміни можна легко пояснити та обґрунтувати. *Gaffer* передається різними формами слова «дід», що відповідає його значенню, а *Bullroarer* відрізняється зміною порядку поєднання основ: «*bull*» – «бик» та «*roar*» – «ревіти, ричати». Прізвище у перекладі має такі варіанти: Бикорик у Немірової, Бикорева у Фешовець, тобто усі перекладачі застосували калькування з певними трансформаціями. Також важко здогадатися про походження слова *Sandyman* (піщана людина). О. В. Фешовець використовувала адаптивне транскодування та отримала досить прийнятні варіанти – Пісковик та Піщаник. А. В. Немірова отримала прізвище Шекун з метою вказати на професійну зайнятість його носія у кораблебудуванні або на флоті, але така зміна не є зрозумілою, оскільки у романі цей персонаж був млинарем. Прізвисько *Gollum* носить один із ключових персонажів твору, і найбільш відомим є його транскодований варіант перекладу у О. В. Фешовець. Переклад А. В. Немірової дуже схожий з оригіналом, проте перекладачка викликає у читача асоціації зі словом «горло» з додаванням лише однієї літери «р».

Стосовно **географічних назв** у романі, вони були у більшості перекладені за допомогою калькування з певними трансформаціями: *Greenwood the Great* (вилучення частини «*the Great*»), *Loudwater* (синонімічні аналоги), *Mirkwood* (синонімічні відповідники та адаптація до мови перекладу), *River Hoarwell* (вилучення частини «*well*» у А. В. Немірової), *the Misty Mountains* (однакові переклади), *the Mountains of Lune* (інтерференція російської мови у А. В. Немірової), *the White Downs* (різні синонімічні відповідники) [39, 126]. Назва поселення *Bree*, згідно з поясненням автора, походить від кельтського слова – «пагорб», проте Толкієн не рекомендує перекладати його за змістом [54, 356]. В українських перекладах можна знайти два різних підходи: часткове

транскодування та експлікація (додавання основи «гора» для опису місцевості) у А. В. Немірової (Бригора), та повне транскодування у О. В. Фешовець (Брі). Назва *Buckland* створена з основ «*buck*», що означає самців певного виду тварин (оленів, антилоп тощо), і «*land*» – «земля», що є доволі розповсюдженою реальною англійською назвою селищ. Переклад О. В. Фешовець – «Цаповий Край» є найбільш розповсюдженим українським варіантом перекладу цієї назви. О. В. Фешовець передає назви *Dunland* та *Wilderland* за допомогою калькування. Переклад А. В. Немірової – «Землі Смаглочоліх» можна визначити як метод передачі okazionalizmu за смисловим розвитком. В свою чергу, для перекладу неіснуючого в англійській мові слова *Wilderland* вона використовує українській відповідник «Глухомань» – розмовний варіант слова «глушина», що позначає віддалені, малолюдні землі, і який є більш адаптованим до розмовних реалій української мови [39, 253]. Аналогічно *Shire* у А. В. Немірової перекладається як Край, навіть незважаючи на те, що його переклад з англійської – «графство». Цей варіант, на відміну від транскодування – Ширу О. В. Фешовець, цілком відповідає рекомендаціям Толкієна перекладати *Shire* за змістом [40, 5].

Важливо також розглянути **назви свят, битв та подій**. Слова *Midsummer* та *the Lithe* позначають одне і те ж саме свято, але перша більше вказує саме на час святкування. *Midsummer* було перекладено по-різному, проте зміст «середина літа» було збережено, а ось *the Lithe* Толкієн запозичив з давньоанглійської мови, в якій слово позначало перші літні місяці, тому за відсутністю аналогів у інших мовах, автор рекомендував залишити його без змін [54, 388]. А. В. Немірова додає слово «День» до транскодування назви, О. В. Фешовець створює семантичний неологізм «Літень». Назва *the Battle of Greenfields* перекладається за допомогою калькування, проте залишається власною назвою лише у О. В. Фешовець, хоча обидва варіанти перекладу не суперечать українському правопису [40, 36].

Отже, складність процесу перекладу полягає в тому, що перекладач має справу не з одним змістом, а з кількома змістами, які є більше суб'єктивними, ніж об'єктивними. При перекладі оказіональних інновацій дуже важливо з'ясувати точне значення того чи іншого слова, і переконатися, що його відсутність у словниках не є перешкодою для перекладу.

Проаналізувавши методи перекладу оказіоналізмів у романі «Володар пернів» та відмінності у перекладах В.С. Муравйова, А.А. Кістяковського, А. Немірової, та О. Фешовець, можна узагальнити, що найчастішими методами трансформації оказіоналізмів на українську мову є калькування (повне або часткове) (*Boffins* – Мудрінси, Мудрини; *Baggins* – Торбинс, Торбин); транскодування, транслітерація (*lembas* – лембас, *cram* – крам, *Gandalf* – Гендальф); інші методи є менш уживаними (семантичні неологізми: *Midsummer* – Середина літа, *the Lithe* – Літень; інші трансформації).

Висновки до 2 розділу

Таким чином, дослідження способів утворення оказіоналізмів в сучасній англійській мові на матеріалі двох частин трилогії Дж.Р.Р. Толкієна «Володар пернів» – «Братство перня» та «Дві фортеці» дозволяє сформулювати ряд висновків.

Авторські оказіоналізми Дж.Р.Р. Толкієна мають ряд специфічних рис: яскравий лінгвокультурологічний компонент, прихована експресивність, особливе співвідношення мовного знака з денотатом, що позначається, відсутністю у реальному світі, поєднання характеристик оказіональних слів і неологізмів.

У результаті аналізу роману Дж.Р.Р. Толкієна «Братство перня» виявлено оказіоналізми утворені афіксальним способом, словоскладанням, комбінацією слів, конверсією. Деякі приклади створено афіксальним і семантичним способами утворення.

Помічено, що за своїм походженням оказіоналізми діляться на: споконвічно англійські, що містять елементи давніх мов, тобто є комбінацією сучасних і давніх афіксів, часто зі зміненим вихідним значенням, міфологічні алюзії.

Лінгвістичний аналіз роману “The Lord of Rings” показав, що найбільш продуктивними способами утворення оказіоналізмів є словоскладання, афіксація, комбінація слів, конверсія.

Аналіз методів перекладу оказіоналізмів у романі «Володар перснів» дає можливість стверджувати, що у сучасному перекладознавстві поширеними є порівняльний метод, аналітичний метод, лінгвістичне спостереження, узагальнення. Також використовуються функціональна заміна та калькування. У романі часто зустрічаються такі трансформації як калькування (повне або часткове) (*Boffins* – Мудрінси, Мудрини; *Baggins* – Торбинс, Торбин); транскодування, транслітерація (*lembas* – лембас, *cram* – крам, *Gandalf* – Гендальф) як найпоширеніші засоби перекладу новоутворень.

У перекладах усіх авторів найчастіше використовуються калькування та транскодування. У деяких випадках перекладачі випускають окремі авторські оказіоналізми або цілі речення, не перекладаючи їх. Вибір варіанту перекладу залежить від того, що саме хоче підкреслити автор у певному випадку. Імена персонажів, подані «загальною мовою» слід перекладати за допомогою транскодування, якщо вони не володіють особливим семантичним значенням. Географічні назви «загальною мовою» слід перекладати за допомогою калькування. Власні назви іншими мовами, тобто ельфійською, гномською і т.п. слід перекладати транскодуванням. Усі назви предметів побуту слід перекладати за допомогою транс кодування. Репліки, подані мовами, відмінними від «загальної», слід подавати в незміненому вигляді. Якщо їх розтлумачення подається безпосередньо у творі, то слід перекладати саме його, а якщо ні – подавати переклад у зносках.

ВИСНОВКИ

У даному дослідженні розглянуто проблеми формування авторських okazіоналізмів у сучасній англійській мові, вивчені способи їх утворення, особливості функціонування, виявлено специфіку okazіоналізмів як важливого аспекту для розуміння та інтерпретації художньої літератури англійською мовою.

На матеріалі роману Дж. Р. Р. Толкієна «Володар пернів» визначена здатність okazіоналізмів виступати ефективним засобом виразності мови.

Провідним для цього дослідження є визначення okazіоналізмів як індивідуально-авторських слів, створених поетом або письменником за законами словотвору мови, за існуючими в ньому моделями, які використовуються як лексичний засіб художньої виразності чи мовної гри у художньому тексті.

Таким чином, okazіоналізми складають частину групи нових слів, що з'являються у мові – неологізмів, створюваних автором тексту конкретного твору (для конкретної мети).

Okazіоналізми характеризуються такими ознаками, як: приналежність до промови; невідтворюваність; ненормативність; функціональна одноразовість; експресивність; індивідуальна приналежність; словотвірна продуктивність; номінативна факультативність; синхронно-діахронна дифузність.

Класифікація okazіоналізмів включає словотворчі (лексичні), фонетичні, семантичні, графічні, синтаксичні (незвичайні поєднання слів) okazіоналізми.

Дослідження теоретичного матеріалу з історії жанру фентезі, його класифікацій та суміжних літературних напрямків дозволили визначити найбільш поширені характеристики творів у цьому жанрі. Адже сильний вплив народних епосів, казок, пригодницьких та лицарських романів безпосередньо впливає на жанрово-стилістичні особливості фентезійних творів. Сюжети та образи можуть походити з різних епох та культур, що обумовлює

відокремлення національно-специфічного жанру фентезі. У романі «Володар перснів» також наявний вплив скандинавської культури та рідної автору англійської мови, проте назвати цей роман національно-специфічним буде невірно, адже персонажі твору не мають відношення до конкретної реальної нації або країни. Роман прийнято вважати високим, класичним та епічним фентезі, що, в свою чергу обумовлює стиль, в якому написано твір. Збереження характерних рис стилю будь-якого письменника чи окремого твору є важливим для повноцінного перекладу, тому знайомство з історією та особливостями жанру є також необхідним.

Матеріалом для вивчення методів утворення okazionalizmів послужили дві частини трилогії Дж.Р.Р. Толкієна «Володар перснів» – «Братство персня» та «Дві фортеці» та їх перекладів, які виконали В.С. Муравйова, А.А. Кістяковський, А. Немірова, та О. Фешовець.

Відповідно до мети та завдань дослідження, розглянуто поняття, виявлено сутнісні характеристики okazionalizmів, визначено, що okazionalizmi можуть виступати ефективним засобом виразності у мові.

Okazionalne слово означає – «не узуальне», що не відповідає загальноприйнятому вживанню, що характеризується індивідуальним смаком та обумовлене специфічним контекстом вживання.

Okazionalizm характеризується такими ознаками, як: приналежність до мови; невідтворюваність; ненормативність; функціональна одноразовість; експресивність; індивідуальна приналежність; словотвірна продуктивність; номінативна факультативність; синхронно-діахронна дифузність.

Аналіз перекладу роману Дж. Р.Р. Толкієна “The Lord of Rings” показав, що найбільш поширеними засобами перекладу okazionalizmів в українській мові є транскрипція, транслітерація, калькування, практичне транскрибування та використання методу семантичної заміни.

У результаті порівняльного аналізу трьох перекладів «Володаря Перснів» було визначено найпоширеніші способи перекладу okazionalizmів. Переклад О.

В. Фешовець найбільше відповідає оригіналу з точки зору збереження змісту власних назв. Варіанти А. В. Немірової та В.С. Муравйова, А.А. Кістяковського більш насичені творчими новоутвореннями, тому що перекладачі часто зверталися до використання семантичних неологізмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адмоні В. Г. Основи теорії граматики. Москва: Едиторіал УРСС, 2002. 104 с.
2. Афанасьєва Є. А. Жанр фентезі: проблема класифікації. Фантастика та технології (пам'яті Станіслава Лема): зб. матеріалів Міжнародної наукової конференції. Самара: Вид. дім «Раритет», 2007. 93 с.
3. Ахманова О.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: КомКнига, 2007. 576 с.
4. Бенвеніст Е. Загальна лінгвістика. Москва: Едиторіал УРСС, 2002. 448 с.
5. Наукові записки. Серія : Філологічні науки. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. 262 с.
6. Беркнер С.С. Проблеми розвитку розмовної англійської мови в XVI-XX столітті. Вороніж: Вид-во Воронежського університету, 1978. 230 с.
7. Берман І.М. Про «вставковий» тип словотвору: Питання мовознавства. Москва, 1959. 107 с.
8. Божко Є. М. Простір квазіреалій роману Дж. Р. Р. Толкіна «Володар пернів»: Іноземні мови та література в міжнародному освітньому просторі: збірка матеріалів п'ятої міжнародної науково-практичної конференції. Єкатеринбург: Вид-во УМЦ УПІ, 2015. 189 с.
9. Бойко Л.М. Англійські запозичення у номінативному просторі російської мови: деякі особливості загального та приватного мовознавства: міжвуз. збірник наук. праць. П'ятигорськ: П'ятигорський держ. лінгв, ун-т, 2001. 82 с.
10. Будагов Р.А. До проблеми стійких та рухливих елементів у лексиці. Москва, 1996. 236 с.
11. Вокальчук Г. М. Авторський неологізм в українській поезії XX століття (лексикографічний аспект): монографія /за ред.: А. П. Грищенко. Рівне: Науково-видавничий центр «Перспективи», 2004. 524 с.

12. Виноградов В. В. Проблеми культури мови та деякі завдання російського мовознавства: Питання мовознавства, 1964. 293 с.
13. Виноградов В. С. Введення в перекладознавство (загальні та лексичні питання). Москва: Видавництво інституту загальної середньої освіти РАВ, 2001. 224 с.
14. Вінтерле І. Д. Міф як основа фентезі: Вісник Нижегородського університету ім. М. І. Лобачевського., 2012. Вип. 6 (2). 102 с.
15. Влахов С.І. Неперекладне у перекладі: навчальний посібник. Москва: Міжнародні відносини, 1980. 342 с.
16. Гак В.Г., Левін Ю.І. Курс перекладу. М. 1997. 357 с.
17. Гальперін І.Р. Стилїстика англійської мови. Москва: Вища школа, 1981. 334 с.
18. Гончарова Т. Є. Оказіональне слово і контекст: Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2010. 199–206 с.
19. Денисова І. В. Оказіональне слово як одна зі стилістичних особливостей жанру фентезі. Серія «Філологія. Мовознавство»: збірник наукових праць. Миколаїв, 2013. 31–36 с.
20. Денисов П.М. Про поняття синхронного зрізу та синхронного стану мови в лексиці та лексикографії. 1986. 39 с.
21. Дубенець Е.М. Оказіоналізм в англійській мові. Москва: Іноземні мови у школі, 1991. 92 с.
22. Єгорова К.Л. Про оказіональні словотвори: Філологічні науки. 1985. 60 с.
23. Зарицький М. С. Переклад: створення та редагування: Посібник. Київ: Парламентське видавництво, 2004. 120 с.
24. Земська Є.А. Словотвір та текст: Питання мовознавства. Москва, 1990. 349 с.

25. Земська Є.А. Мова як дзеркало сучасності (словотвірні нотатки): Філологічний збірник. Моква: Інститут російської мови ім. В.В. Виноградова РАН, 1995. 163 с.
26. Зуєва Р. С. До питання про розмежування okazіональних та потенційних слів: Семантикостилістичні дослідження: зб. наук. праць. Алма-Ата: Казахський держ. ун-т ім. С. М. Кірова, 1989. 14 с.
27. Корунець І.В. Теорія та практика перекладу. Вінниця: Нова книга, 2001, 447 с.
28. Крупнов В.Н. Курс перекладу. Англійська мова. Москва: Аврора, 1978. 220 с.
29. Кошелєв С. Л. Жанрова природа «Володаря пернів» Дж. Р. Р. Толкіна: Проблеми методу та жанру у зарубіжній літературі. Москва, 1981. 96 с.
30. Кузнєцова М. Від міфу до світу. Міфологічне коріння Середзем'я: «Світ фантастики», Москва, 2011. 125 с.
31. Лебедєва О.Г. Методи перекладу неологізмів: Наукова електронна бібліотека «Кіберленінка». URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/sposoby-perevoda-neologizmov> (дата звернення: 17.11.2021).
32. Ликов А.Г. Okazіональне слово як лексична одиниця мови: Філологічні науки. Москва, 2018. 81 с.
33. Нефляшева І. А. Okazіональні слова як експоненти картини сучасного життя (за матеріалами преси кінця 20 століття): Мова та національні образи світу: Матеріали міжнар. наук. конф. (20–21 березня 2001 р.). Майкоп: Вид-во АМУ, 2001. 390 с.
34. Пацула Ю.М. Okazіоналізми новітнього часу: Структурно-семантичний та функціонально-прагматичний аспекти. Ростов-на-Дону, 2005. 167 с.
35. Переверзєв В.Ю. До питання розмежування жанрів НФ літератури та «фентезі». Миколаїв. 1988. 202 с.
36. Соссюр Ф. Курс загальної лінгвістики: пер. з фр. Київ: Основи, 1998. 324 с.

37. Скребнєв Ю. М. Основи стилістики англійської мови: підручник для ін-тів та фак. іноз. мов.: 2-ге вид., Випр. М.: ТОВ «Видавництво Астрель», 2000. 224 с.
38. Толкієн Дж. Р.Р. Володар перснів: пер з англ, проф. В.С. Муравйов, А.А. Кістяківський, 1997. 357 с.
39. Толкієн Дж. Р. Р. Володар Перснів. В 3-х книгах: частина перша: Хранителі персня: пер. з рос. Аліна Немірова; худож.-оформлювач П. С. Риженко. Харків: Фоліо, 2003. 429 с.
40. Толкієн Дж. Р. Р. Володар Перстенів. В 3-х частинах: частина перша: Братство персня: пер. з англ. Олена Фешовець (проза); Назар Федорак (вірші). Львів: Астролябія, 2004–2005. 436 с.
41. Толкієн Дж. Р. Р. Володар Перснів. В 3-х частинах: частина перша: Братство персня: пер. з англ. Катерина Оніщук (проза); Назар Федорак (вірші). Львів: Астролябія, 2013. 704 с.
42. Фельдман Н. І. Оказіональні слова та лексикографія: Питання мовознавства, 1987. 73 с.
43. Фоміна Л. В. Особливості перекладу художніх творів. Методичнонавчальний посібник з дисципліни «Особливості перекладу художніх творів» для магістрів за спеціальністю «Переклад». Дніпропетровськ: вид-во НГУ, 2015. 178 с.
44. Царьов П.В. Похідні слова в англійській мові. М: Вид-во Московського університету, 1977. 131 с.
45. Шеляховська Л.А., Богданов, Н.А. Словотвірний аспект вивчення деяких груп okazіоналізмів: Нові слова та словники нових слів. Київ: Наука, 1983. 84 с.
46. Adams V. An Introduction to Modern English Word-Formation: London, Longman, 1973. 230 p.
47. Alekseeva I.S., Introduction to translation studies, St. Petersburg: The Change, 2004. 270 p.

48. Algeo J., Algeo A. *Among the New Words Text: American Speech*. Tuscaloosa, 1994. 90 p.
49. Crystal D. *Language Play*: Penguin Books, 1998. 249 p.
50. Lopatin V. V. *Birth of the word: neologisms and occasional formations*. Moscow, 2001. 152 p.
51. Sakaeva L.R., Yahin M.A., Ermolenko A.Y., Bazarova L.V: Translation features of author neologisms on the example of Modern English prose. *Revista San Gregorio*, 2018. 16 p.
52. Smith R. *Fitting Sense to Sound: Linguistic Aesthetics and Phonosemantics in the work of J. R. R. Tolkien*: Tolkien Studies, 2006. 20 p.
53. Smith R. *Inside Language: Linguistic and Aesthetic Theory in Tolkien*, Berne and Zurich: Walking Tree Publishers, 2007. 154 p.
54. *The Letters of J. R. R. Tolkien: a selection* edited by H. Carpenter with the assistance of J.R.R. Tolkien. London: George Allen & Unwin, 1981. 463 p.
55. Tolkien J.R.R. *The Lord of The Rings*: Copyright Trust, 1997. 307 p.
56. Tolkien J.R.R. *The Lord of The Rings*. URL: <http://www.litmir.net/br/b=124984> (дата звернення: 18.11.2021).

ДОДАТОК

Авторські неологізми у романі The Lord of the Rings «Володар перснів» та їх відтворення в українських перекладах

№	ПРИКЛАД	ПЕРЕКЛАД
1.	<i>Westfold</i>	Західна земля
2.	<i>Whitefoot</i>	Тополап
3.	<i>Sandyman</i>	Пескунс
4.	<i>Windlord</i>	Володар вітру
5.	<i>Evenstar</i>	Вечірня зірка
6.	<i>Wormtongue</i>	Гнилоуст
7.	<i>Brasegirdle</i>	Толстобрюхл
8.	<i>Watchwood</i>	Дозорний ліс
9.	<i>Treebeard</i>	Древобрад
10.	<i>Leaflock</i>	Листя
11.	<i>Wandlimb</i>	Привіточка
12.	<i>Flourdumpling</i>	Пончик
13.	<i>Lockholes</i>	Справнори
14.	<i>Crickhollow</i>	Кроляча балка
15.	<i>Snowmane</i>	Білогривий
16.	<i>Smalborrow</i>	Норочкинс
17.	<i>Quickbeam</i>	Скоростень
18.	<i>Halfling</i>	Невисоклик
19.	<i>Easterlings</i>	Вастаки
20.	<i>Underhill</i>	Накручинс
21.	<i>Redhorn</i>	Багряний Ріг
22.	<i>Harlond</i>	Харлондська гавань
23.	<i>Nimbrethil</i>	Біла береза

24.	<i>Fanuindhol</i>	Фануїндхол
25.	<i>Valinor</i>	Валіно́р
26.	<i>Men</i>	Начальник
27.	<i>Hill</i>	Круча
28.	<i>Bag End</i>	Торба
29.	<i>Shire</i>	Хобіта́нія
30.	<i>Fatty Limpkin</i>	Пухкий товстун
31.	<i>Old Guesthouse</i>	Старий готель
32.	<i>Minas Morgul</i>	Фортеця темних чар
33.	<i>Wargs</i>	Варги
34.	<i>Orcs</i>	Орки
35.	<i>Thain</i>	Хоббітан
36.	<i>Shirriff</i>	Ширриф
37.	<i>Mellon</i>	Меллон
38.	<i>Snaga</i>	Снага
39.	<i>Tobold</i>	Тобольд
40.	<i>Drogo</i>	Дрого
41.	<i>Esmerald</i>	Заміральда
42.	<i>Goldilocks</i>	Лютик
43.	<i>Minas Tirith</i>	Мінас-Тіріт
44.	<i>Middle-earth</i>	Середзем'я
45.	<i>Mordor</i>	Мордор
46.	<i>Hobbiton</i>	Гобітон
47.	<i>Warg</i>	Варг
48.	<i>Ham</i>	Гем
49.	<i>Boffins</i>	Мудрінси
50.	<i>Sméagol</i>	Смеагорл
51.	<i>Gandalf</i>	Гендальф

52.	<i>Southfarthing</i>	Південна Четь
53.	<i>Oakenshield</i>	Дубоцит
54.	<i>Shire-muster</i>	Гобітанські збори
55.	<i>Hornblower</i>	Громобій
56.	<i>Orofarnë</i>	Орофарна
57.	<i>Tinúviel</i>	Лютіен
58.	<i>Weathertop</i>	Вітровія
59.	<i>Greenwood the Great</i>	Велике Зеленолісся
60.	<i>Brandywine</i>	Брендівайн
61.	<i>Upbourn</i>	Апборн
62.	<i>The Lady of the Wood</i>	Володарка лісу
63.	<i>The Paths of the Dead</i>	Дороги мерців
64.	<i>The Star of Elendil</i>	Зірка Еленділя
65.	<i>Far Downs</i>	Далеке узгір'я
66.	<i>White Downs</i>	Білі пагорби
67.	<i>Elven-smiths</i>	Ельфи-ковалі
68.	<i>Blackroot</i>	Блекрутська долина
69.	<i>Shire-reckoning</i>	Гобітанське літописання
70.	<i>The Gladden River</i>	Ірисна річка

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 72 с., 56 джерел.

Об'єкт дослідження: okazіоналізми, їх природа, особливості функціонування в мові.

Предмет дослідження: виявлення найбільш продуктивних способів утворення та перекладу англійських okazіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкіна «Володар перснів» на матеріалах перекладів В.С. Муравйова, А.А. Кістяковського, А. Немірової, та О. Фешовець.

Мета дипломної роботи: розглянути okazіоналізм як одне з понять неології, його характерні риси та підходи до класифікації; дослідити особливості перекладу трилогії «Володар перснів» на українську мову та визначити особливості та способи перекладу okazіоналізмів в жанрах фентезі та наукової фантастики.

Методи дослідження представлені такими загальнонауковими методами як перекладацький аналіз лексичних одиниць оригіналу та перекладу, порівняльний аналіз перекладацьких відповідників, структурний та словотвірний аналіз. У **вступі** охарактеризований стан проблеми перекладу okazіоналізмів, та встановлені завдання на дипломну роботу.

У **теоретичній частині** розглянуто okazіоналізм як одне з понять неології, його характерні риси та підходи до класифікації; були охарактеризовані способи формування okazіоналізмів та проаналізовані особливості застосування okazіоналізмів у художній літературі.

У **практичній частині** було досліджено особливості перекладу трилогії «Володар перснів» на українську мову та визначено особливості і способи перекладу okazіоналізмів в жанрах фентезі та наукової фантастики; виділено способи утворення okazіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкіна «Володар перснів».

Теоретична новизна роботи визначається тим, що дослідження ґрунтується на позиціях функціонального підходу до перекладу

оказіоналізмів. Дослідження є внеском до теорії художнього перекладу оказіоналізмів. Проведений аналіз дозволяє визначити найбільш поширені труднощі, які виникають під час перекладу оказіоналізмів, та шляхи їх подолання.

Практичне значення дослідження полягає у можливості його подальшого використання перекладачами-практиками, які працюють над перекладами творів жанру фентезі. Окремі аспекти вивчення перекладу авторських оказіоналізмів у романі Дж. Р.Р. Толкіна можуть стати основою більш детальних розглядів та досліджень інших науковців.

Ключові слова: ОКАЗІОНАЛІЗМ, ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО, ХУДОЖНІЙ ДИСКУРС, ЖАНР ФЕНТЕЗІ, СЛОВОТВОРЕННЯ.

SUMMARY

Diploma paper: 72 p., 56 sources.

The **object** of the research are occasionalisms, their nature and peculiarities of functioning in the language.

The **subject** of the research is identifying the most productive ways of formation and translation of English occasionalisms in J.R.R. Tolkien's novel "The Lord of the Rings" on the materials of translations by V.S. Muravyev, A.A. Kostyakovsky, A. Nemirova and A. Feshovets.

The **purpose of the research** is to review occasionalism as one of the concepts of neology, its characteristics and approaches to classification; to explore the peculiarities of the "Lord of the Rings" trilogy translation into Ukrainian and to determine the features and methods of translation of occasionalism in the genres of fantasy and science fiction.

Methods of the research are represented by such general scientific methods as the translation analysis of lexical units of the original and translation text, comparative analysis of translation correspondences, structural and word-formation analysis.

The **foreword** describes the state of the problem of translation of occasionalisms and the tasks which are to be executed to achieve the purpose of the research.

In the **theoretical section**, occasionalism as one of the concepts of neology is reviewed, its characteristics and approaches to the classification; the ways of formation of occasionalism are explained and the peculiarities of the use of occasionalism in fiction are described.

The **practical section** represents the peculiarities of the translation of the trilogy "The Lord of the Rings" into Ukrainian and the peculiarities or ways of translation of occasionalism in the fantasy and science fiction genres; the ways of formation of occasionalism in the novel "The Lord of the Rings" by J.R.R. Tolkien are highlighted.

The **scientific novelty** of the diploma investigation is determined by the fact that the study is based on the positions of the functional approach to the translation of occasionality. The study is a contribution to the theory of artistic translation of occasionalism. The analysis makes it possible to identify the most common difficulties arising in the translation of occasionalisms and ways to overcome them.

The **practical value** of the present research consists in the possibility of its further use by the translators-practitioners working on the translation of works of the fantasy genre. Certain aspects of the study of the translation of the author's occasionalisms in the novel by J.R.R. Tolkien can become the basis for more detailed examinations and research of other scholars.

Key words: OCCASIONALITY, TRANSLATION STUDIES, FICTION DISCOURSE, FANTASY GENRE, WORD-FORMATION.

Відгук на кваліфікаційну роботу

Студентки Мішиної Дар'ї Дмитрівни

Групи 035М-20з-1

Тема дипломної роботи: «АВТОРСЬКІ ОКАЗІОНАЛІЗМИ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ (на матеріалі трилогії Дж.Р.Р. Толкіна «Володар пернів»)

Загальна характеристика роботи: робота має характер самостійного дослідження, відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних робіт магістрів з філології. Теоретичну частину присвячено вивченню авторських okazіоналізмів у мовознавстві та перекладознавстві, представлена класифікація та особливості їх функціонування у творах жанру фентезі. Практична частина надає ґрунтовний аналіз засобів відтворення okazіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкієна «Володар пернів» та перекладів В.С. Муравйової, А.А. Кістяковськовського, А. Немірової, та О. Фешовець.

Актуальність теми: Актуальність обраної теми зумовлена особливостями функціонування okazіоналізмів у сучасній англійській мові, що виступає важливим аспектом для розуміння та інтерпретації художньої літератури англійською мовою

Наявність новизни: Наукова новизна даної роботи визначається тим, що дослідження ґрунтується на позиціях функціонального підходу до перекладу okazіоналізмів. Дослідження є внеском до теорії художнього перекладу okazіоналізмів.

Відповідність роботи плану: робота виконувалась відповідно до плану дослідження

Ступінь розкриття теми роботи: тему розкрито на достатньому рівні, поставлені завдання вирішено.

Ілюстрованість роботи (наявність рисунків, таблиць, схем, діаграм): -

У роботі представлений додаток із прикладами авторських неологізмів у романі «Володар пернів» та їх українські переклади

Якість оформлення роботи: відповідає вимогам

Позитивні якості та недоліки дипломної роботи:

У роботі розкрито цікаву для перекладача-практику проблему, проаналізовано вдалі та невдалі перекладацькі рішення.

До недоліків слід віднести відсутність схем та діаграм, які б могли зробити результати більш репрезентативними.

Оцінка дипломної роботи: відмінно (дев'яносто п'ять), 95 балів.

Керівник

/ Бойко Я.В

/

(підпис)

(П.І.Б.)

“27” січня 2021 р.

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу студентки групи 035з-20-1 Мішиної Д.Д.
«АВТОРСЬКІ ОКАЗІОНАЛІЗМИ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ
(на матеріалі трилогії Дж.Р.Р. Толкіна «Володар пернів»)»

Наукова новизна даної роботи визначається тим, що дослідження ґрунтується на позиціях функціонального підходу до перекладу okazіоналізмів. Дослідження є внеском до теорії художнього перекладу okazіоналізмів.

Дипломна робота присвячена вивченню авторських okazіоналізмів у мовознавстві та перекладознавстві. В роботі представлено теоретичне обґрунтування класифікацій авторських okazіоналізмів та їх особливості функціонування у творах жанру фентезі.

Основними поняттями у роботі стали: авторські okazіоналізми, перекладацькі трансформації, транскрипція, транслітерація, калькування, практичне транскрибування, семантична заміна.

Авторка вдало та доречно використовує методи дослідження, а саме перекладацький аналіз лексичних одиниць оригіналу та перекладу, порівняльний аналіз перекладацьких відповідників, структурний та словотвірний аналіз, що дозволяє отримати вірогідні результати.

Згідно мети, яка була поставлена у роботі, у теоретичній частині авторка аналізує способи формування okazіоналізмів та характеризує особливості функціонування авторських okazіоналізмів у творах жанру фентезі та способи їх перекладу українською мовою.

У практичній частині авторка надає ґрунтовний аналіз засобів відтворення okazіоналізмів у романі Дж. Р. Р. Толкієна «Володар пернів» та українських перекладів В.С. Муравйової, А.А. Кістяковськовського, А. Немірової, та О. Фешовець.

Детальне вивчення різноманітних підходів до обраної теми дозволило авторці зробити виважені висновки щодо особливостей відтворення оказіоналізмів в романі жанру фентезі.

В цілому робота виконана на високому рівні, демонструє наукову незалежність та самостійність авторки, вміння мислити критично та логічно будувати аргументацію для підтвердження своїх ідей.

Ми вважаємо за доцільне зробити такі зауваження:

1. Робота не містить графічних ілюстративних матеріалів.

У цілому робота виконана на досить доброму рівні, відповідає вимогам, які ставляться до досліджень такого роду, та за умови успішного захисту може бути оцінена на «відмінно».

доцент кафедри

перекладу

Ю.О. Савіна

Отчет проверки уникальности текста

Дата проверки: 2022-01-28 00:43:00

Унікальність 85%

Отлично. Текст уникальный.

В тексте используются смешанные слова, уникальность может быть завышена! Примеры: *starmoon, westfold, windlord, evenstar, watchwood, treebeard, leaflock, leaflock, lock, fimbrethil, wandlimb, wand, flourdumpling, flour, old, whitfoot, lockholes, lock, hole, skinbark, on, isengard, skinbark, bark*

Текст

.У ході дослідження була виявлена певна закономірність в утворенні okazionalizmів методом словоскладання. Okazionalizmi утворено переважно за наступними моделями [53]:

- модель < N + N > (іменник + іменник), наприклад: okazionalizm *starmoon*, утворений за допомогою додавання двох іменників *star* - зірка + *moon* сонце, і перекладається як *зоряне небо* [41].

За допомогою цієї моделі даним способом перекладу було утворено найбільшу кількість okazionalizmів, наприклад:

Слово *westfold* утворене за аналогією з попереднім okazionalizмом, шляхом складання двох основ: *west* - захід + *fold* - земля, перекладається як *західна земля* [40].

Okazionalnyi antroponim *windlord* складається із двох основ *wind* - вітер + *lord* - король. У контексті використовується вираз «володар вітру», або найменування містичного елемента Вітробою. За тією ж схемою створено okazionalizm «*evenstar*» - вечірня зірка.

За допомогою способу словоскладання за моделлю < N + N > утворено безліч власних назв, наприклад:

Think you that Wormtongue had poison only for Theoden's ears? ...Saruman spoke them, the teacher of Wormtongue [55]. - Ти думаєш, Гнилоуст отруював лише слух

Теодена? ...Тах сказав Саруман, наставник Гнилоуста [40]. *Saruman turned to go, and Wormtongue shuffled after him [56].* – Гнилоуст поплентався за Саруманом [40]. *Wormtongue* – Гнилоуст, ім'я одного з негативних героїв, зрадника, який мав намір привласнити собі награбоване багатство. Оказіоналізм складається з двох іменників *worm* – черв'як, глист; та *tongue* – мова, манера говорити. Так само утворено власне ім'я *Saruman*.

Hornblower – Громобій, ім'я одного з хобітів, створено за допомогою іменників *horn* – ріг, *blower* – трубач.

Shire-muster – гобітанські збори або віча, утворено з двох іменників *shire* – Гобітанія та *muster* – збори, віче.

Hugo was a great borrower of books, and worse than usual at returning them [55]. – Для поповнення бібліотеки Гуго Толстобрюхла. – книжкова полиця (порожня). Гуго дуже любив читати чужі книжки та повертати їх у думках [40].

Оказіоналізм *Brasegirdle* – Толстобрюхл, ім'я одного з героїв, створено шляхом складання двох основ *brace* – підпірка, скріплювати, та *girdle* – пояс.

The Watchwood we will call it. No squirrel will go here [55]. – Вони будуть називатися Дозорний ліс. Будь-яку білку тієї ж миті помітять [41]. *Watchwood* – дозорний ліс, як і попередні оказіоналізми, утворений від основ двох іменників *watch* – спостереження, пильність; та *wood* – ліс, гай. У трилогії Дж. Р.Р. Толкієна «Володар пернів» позначає групу людей, яка охороняла ліс.

Treebeard repeated words thoughtfully [55]. – Древень повільно і задумливо повторив попередні слова [39]. *Treebeard fell silent, striding along, and yet making hardly a sound with his great feet [55].* – Древень примовк, крокуючи розмашисто і безшумно, потім знову забурмотів... [41]. *Treebeard* – Стародавня назва дерева, який був ватажком міфічної держави. Таким чином, цей оказіоналізм поєднує в собі дві основи *tree* – дерево та *beard* – борода; рослинність на обличчі.

Leaflock has grown sleepy, even tree-ish, you might say [55]. – Листя спалося, зовсім, можна сказати, одеревеніло: все літо стоїть і дрімає, травною обріс по коліно [41]. *Leaflock* – листя, теж ім'я дерева. Слово утворене від двох основ *leaf* – лист, листя та *lock* – замок, затор.

...ah! Loveliness Fimbretuil, Wandlimb lightfooted, in the days of our youth! [55] – ... не було гарніше моєї Фімбретілі, легконогої Привіточки в дні та роки нашої юності! [39]. *Wandlimb* – Привіточка, ім'я героїні. Слово утворене від двох основ *wand* – чарівна паличка; та *limb* – кінцівка; сук, гілка.

They took old Flourdumpling...[55] – Взяли старовину Пончика [41]. *Flourdumpling* – Пончик, також ім'я одного з персонажів, яке утворене від двох основ іменників *flour*

– борошно та *dumpling* клецка; запечене у тесті; у розмовному варіанті, можливе вживання слова, «коротун».

Old Will Whitfoot had been in the Lockholes longer than any...[55] – Старовина Віл Тополап просидів у Справнорах довше за інших...[40]. *Lockholes* – справнори, авторський оказіоналізм утворений додаванням від двох основ *lock* – замок, затор і *hole* – дірка, отвір, яма. Це розмовний вираз, що означає скрутне становище.

Skinbark lived on the mountain-slopes west of Isengard. It is where the worst trouble has been [55]. – Вскорень уподобав гірські схили на захід від Ізенгарда – найбільш ненадійні місця, треба сказати [41]. *Skinbark* – цим ім'ям був названий незвичайний персонаж, дерево. Слово утворене від двох основ *skin* – шкіра; шкірка; зовнішній шар, і *bark* – кора (дерева). Значення цих слів показують свою синонімічність, але перекладаються як «корінь» і це слово має зовсім протилежне значення. Якщо «кору» на поверхні видно, то «корінь» не видно, він захований під землею

Источники

- <https://privetstudent.com/diplomnyye/filologiya/3655-osobennosti-obrazovaniya-okkazionalizmov-v-sovremennom-angliyskom-yazyke.html> (15%)